

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Odbor izgnancev se je letos sestal v Bilčovsu : mednarodno srečanje.**- Bilčovs. Od petka. 22. septembra do nedelje 24. septembra, je v gostišču Ogris (Miklavž) v Bilčovsu potekal letošnji sestanek Mednarodnega odbora izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma v letih 1920 – 1945.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 2**
- **Braunstingl, Nadja. "Ne za leve, ne za desne, ampak za pravilne rešitve" : Nadja Braunstingl, kandidatka GILT / Nadja Braunstingl ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.**- Celovec. Nadja Braunstingl (44), rojena Kovačič, je po maturi na Slovenski gimnaziji odšla na Dunaj, kjer na Centru za inkluzivno in posebno pedagogiko poučuje otroke z motnjami sluha. Za Gibanje GILT, ki ga je ustanovil kabaretist Roland Düringer, na državnoborskih volitvah kandidira na Dunaju na drugem mestu.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 2**
- **Köchl, Matthias. Pripravljen biti tudi v vladi, ki jo vodi Kurz : pogovor s kandidatoma Zelenih / Matthias Köchl, Sonja Koschier ; [pogovarjal se je] Janko Kulmesch.**- Na zadnjih državnoborskih volitvah so Zeleni na Koroškem dosegli razveseljiv uspeh oz. skoraj 12 odstotkov. Poslanec Matthias Köchl je spet njihov glavni kandidat. Kandidira pa tudi koroška Slovenka Sonja Koschier.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 3**
- **Ogris, Tomaž. Res samo še spominski zapis? : Ledinska in hišna imena na Radišah / Tomaž Ogris ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.**- Radiše. Tomaž Ogris je v petek, 22. septembra 2017 v kulturnem domu na Radišah predstavil zemljevid z ledinskimi imeni nekdanje občine Radiše.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 4**
- **Nöstlinger, Christine. Svet iz besed : pogovor s pisateljico Christine Nöstlinger / Christine Nöstlinger ; [pogovarjala se je] Ana Grilc.**- Christine Nöstlinger pripoveduje o jeziku, manjšini in knjigah.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 4-5**
- **Wakounig, Bojan. Okoli sebe imam najlepšo pokrajino, to je pravi luksuz : Ernst Dragaschnig, kmet na Kostanjah / Bojan Wakounig.**- Dne 29. septembra 2017 je Ernst Dragaschnig, po domače Rumaž s Korena na Kostanjah, praznoval 60. rojstni dan. Slovensko kulturno in družbeno življenje na skrajnem narodnostnem robu je najtesneje povezano prav z njim. **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 6**
- **Wakounig, Bojan. Biblia Slavica na gimnaziji : slavnostna predaja na Evropski dan jezikov / Bojan Wakounig.**- Celovec. Osrednja izobraževalna ustanova koroških Slovencev je dobila v dar faksimilirano izdajo najstarejših prevodov svetopisemskih besedil v slovenščino.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 7**
- **V Ledincih in Celovcu so slavili jezike : Evropski dan jezikov.- Ledince/ Celovec.** Na pobudo Sveta Evrope tudi v Ledincih že od leta 2001 vsako leto praznujejo 26. septembra Evropski dan jezikov.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 7**
- **Voxon Academy bo začela novo sezono : pop, soul in jazz.**- Lepena. Voxon Academy, ki pevkam in pevcem nudi enkratni pouk na področju pop, soul in jazz glasbe, deluje že šesto leto.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 12**
- **Detela, Lev. Na Dunaju so predstavili znanstveno publikacijo zgodovinarja Walterja Lukana : Habsburška monarhija in Slovenci / Lev Detela.**- Letos junija je pri dunajski znanstveni založbi New Academic Press v zbirki Austriaca Inštituta za avstrijske vede izšla aktualna in tehtna publikacija Die Habsburgermonarchie und die Slowenen (Habsburška monarhija in Slovenci). Napisal jo je po svojih predhodnih študijah, objavljenih v publikacijah ljubljanskega Zgodovinskega časopisa, leta 1943 v Beljaku rojeni univerzitetni profesor Walter Lukan, ki si je že kot dolgoletni urednik strokovne revije Österreichische Osthefte (1981 – 2006) in sodelavec na Avstrijskem inštitutu za vzhodno in jugovzhodno Evropo pa tudi kot predavatelj in raziskovalec na univerzah na Dunaju, Mariboru in v Ljubljani pridobil širok pogled na razvejano zgodovinsko dogajanje ob koncu habsburške monarhije pred sto leti. **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. Kakšna Indija Koromandija, najlepše je pač doma : premiera v Žitari vasi / Bojan Wakounig.**- Žitara vas. Otroška gledališka skupina Šentlipš je v petek, 22. septembra 2017 uprizorila prvo premiero letošnje koroške gledališke jeseni.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 13**
- **Wakounig, Bojan. Zares čuden šolski dan : premiera v Bilčovsu / Bojan Wakounig.**- Bilčovs. Otroška gledališka skupina SPD Bilka je s premiero v soboto, 30. septembra 2017 pokazala, da se jim v Bilčovsu za dober kulturni podmladek nikakor ni treba bati.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 37 (29. sep. 2017), str. 13**

Primorski dnevnik, Trst

- Natečaj za ravnatelje slovenskih šol bo razpisal in izvedel šolski urad FJK: šolstvo – dekret s pravilnikom v Uradnem listu. Šolsko ministrstvo sprejelo popravek poslanke Tamare Blažina. Primorski dnevnik, št. 227, 29. 9. 2017, str. 3
- »Če ne bi bil pesnik, bi bil inženir«: intervju – Šumov pogovor s penikom Miroslavom Košuto. Primorski dnevnik, št. 227, 29. 9. 2017, str. 11
- V Kanalski dolini kmalu spet poučevanje slovenščine: Ovčja vas – rešeli kočljivo vprašanje. Sestanek ministra Gorana Žmavca s slovensko manjšino. Primorski dnevnik, št. 228, 30. 9. 2017, str. 1, 4
- (mk) Pošta na Proseku: tahteva po osebju z znanjem slovenščine: zahodni Kras – soglasno odobrena resolucija rajonskega sveta. Dokument je predložila podpredsednica rajonskega sveta Marina Grilanc. Primorski dnevnik, št. 228, 30. 9. 2017, str. 5
- »Okolje v Porabju je povsem drugačno od tistega na Tržaškem«: kmetijstvo – povezovalna vloga koordinacije AGRASLOMAK. Primorski dnevnik, št. 228, 30. 9. 2017, str. 18
- V novem muzeju v Reziji bo domovala tudi ZSKD: manjšina – odprtju v soboto, 14. Oktobra. Organizirani prevoz za prireditve – obnovitvena dela na tržaškem sedežu. Primorski dnevnik, št. 229, 1. 10. 2017, str. 3
- Osimski dogovori za zdaj ostajajo v beograjskem arhivu: zgodovina – Slovenija dobila precej meddržavnih pogodb. Primorski dnevnik, št. 229, 1. 10. 2017, str. 3
- Pričakovanje, da bo v senatni skupščini konsenz enak v komisijah: senator Francesco Palermo o ratifikaciji Evropske listine za manjšinske jezike. Primorski dnevnik, št. 229, 1. 10. 2017, str. 13
- Turška manjšina v Grčiji nezadovoljna s poročilom ZDA o verski svobodi. Primorski dnevnik, št. 229, 1. 10. 2017, str. 13
- (st) Volilni popravki SSK in MDP za olajšano izvolitev Slovencev: Rim – predlog nove zakonodaje. Slovenska stranka se je spet naslonila na Giglija – Sonogo računa na dogovor z vlado. Primorski dnevnik, št. 230, 3. 10. 2017, str. 2
- Preverjanje stanja manjšinskih jezikov: Finska – mednarodna konferenca ICGL v mestecu Jyväskylä. Na posvetu tudi dva referata o položaju slovenščine v Italiji. Primorski dnevnik, št. 230, 3. 10. 2017, str. 18
- Nujno je jamčiti zgodnje šolanje slovenskih otrok. Trst – na sedežu SKGZ o suplencah v slovenskih vrtcih in potrebi po slovenskih jaslih na Krasu. Primorski dnevnik, št. 231, 4. 10. 2017, str. 4

Delo, Ljubljana

- **Cerar in Plenković na spovedi pri Merklovi. Zoran Potič. Delo, 30.09.2017, str. 1**
Arbitražna. Cerar javno okrcal Erjavca, da s svojimi izjavami povzroča škodo Sloveniji

Ljubljana – Diplomatska ofenziva za uveljavitev arbitražne sodbe se je nadaljevala tudi na vrhu EU v Talinu, kjer je premier Miro Cerar o tem govoril s kanclerko Angelo Merkel. »Mislim, da je moje sporočilo razumela,« je dejal po srečanju.

Cerar in hrvaški premier Andrej Plenković sta evropski vrh izkoristila tudi za pojasnjevanje zapleta med Slovenijo in Hrvaško. Oba premiera sta včeraj poudarila srečanje s kanclerko Angelo Merkel. Cerar je prepričan, da je zelo dobro razumela, kaj se dogaja pri arbitražni sodbi. Nekoliko bolj defenzivno je deloval Andrej Plenković, ki je novinarjem pojasnil, da ne on ne Cerar nista hodila k Merklovi na spoved, da pa pričakuje razumevanje za hrvaška stališča.

Cerar se je v Talinu srečal tudi s francoskim predsednikom Emmanuelom Macronom; strinjala sta se, da je načelo vladavine prava in spoštovanje odločb mednarodnih sodišč temelj evropske politike.

Povsem nepričakovano je Cerar okrcal zunanjega ministra Karla Erjavca, da njegove zadnje izjave o iskanju pravne pomoči škodijo interesom Slovenije: »Včeraj sem ga žal moral opomniti, da njegove izjave bolj koristijo Hrvaški kot Sloveniji.« Erjavec kritiko zavrača. Prepričan je, da se Cerar moti, ker se je do zdaj izkazalo, da Hrvaški najbolj koristi, če Slovenija zgolj čaka in nič ne stori.

- **Moštveni duh. Zoran Potič. Delo, 30.09.2017, str. 1**

Tema dneva

Če so analitiki še do včeraj ugibali, ali je v ozadju ravnatelj predsednika vlade Mira Cerarja in zunanjega ministra Karla Erjavca do Hrvaške strategija dober-slab policij, teh iluzij od včeraj ni več. Zdaj vemo, da imata Cerar in Erjavec različna pogleda o taktiki in strategiji, kako Hrvaško prepričati ali prisiliti k spoštovanju arbitražne sodbe. Dva najvišja predstavnika in kreatorja slovenske zunanje politike, pri čemer bi moral imeti premier glavno besedo, se večinoma ne strinjata v ključni točki domače zunanje politike. In to je problem.

Izmenjava kritičnih besed in opozoril med premierom in zunanjim ministrom na temo arbitraže je nevarna z več vidikov, zato je opazka Cerarja, da bi lahko bili nastopi Erjavca v tem trenutku – predvsem napovedovanje prihodnjih slovenskih potez – bolj v korist Hrvaške, pravilna. Kot se je pred tem izkazalo, da je bila Erjavčeva odločnost v zadnjih mesecih do Hrvaške pametnejša in primernejša politika.

Stalni pritisk na Hrvaško z diplomatsko ofenzivo v zadnjih mesecih je začel kazati rezultate. Na strani Slovenije, ki zagovarja spoštovanje mednarodnega prava, so evropska komisija in večina evropskih držav. Andrej Plenković se je z nastopom na generalni skupščini Združenih narodov osramotil pred mednarodno javnostjo in od takrat Sloveniji na javni sceni ne bi bilo treba več veliko delati.

Po grmenju v zadnjih mesecih bi bilo treba vse sile usmeriti v malo manj gromovniško diplomacijo. Evropski partnerji so došli, kje je problem, s preglasnim vpitjem lahko tudi Slovenija postane problematična. Bo Cerarjev opomin Erjavcu usoden v arbitražni zgodbi? Nikakor, bi pa lahko obema položili na srce, naj kot ključna vladna predstavnika ob temah nacionalnega pomena pokažeta več moštvenega duha, kakršnega smo spremljali pred tedni na evropskem košarkarskem prvenstvu.

- **Premier v Talinu okrcal jezičnega zunanjega ministra. Zoran Potič. Delo, 30.09.2017, str. 2**

Trenja zaradi arbitraže. Miro Cerar pričakuje, da Karl Erjavec ne bo več razkrival slovenske strategije, ta pa se brani, da dela v korist Slovenije

Ljubljana – Niti 1600 kilometrov razdalje med Ljubljano in Talinom ni moglo preprečiti izmenjave kritik med ključnima predstavnikoma slovenske zunanje politike, premierom Mirom Cerarjem in zunanjim ministrom Karlom Erjavcem. Tema: arbitražna sodba.

Odkar je bila konec junija razglašena arbitražna sodba, je zunanji minister Karl Erjavec ubral odločno držo do Hrvaške, ki vse od začetka vztraja pri stališču, da ne prizna sodbe, ker da se je Slovenija v arbitražnem postopku obnašala nepošteno (čeprav je arbitražno sodišče ugotovilo, da storjeni prekrški niso vplivali na poštenost razsojanja).

Odstopanje zunanjega ministra od premierovih idej, kako implementirati arbitražno sodbo, se je bolj jasno začela nakazovati ob obisku hrvaškega premiera Andreja Plenkovića v Ljubljani 12. julija, ko Erjavec sploh ni prišel v Vilo Podrožnik. V tistih dneh je javno pojasnjeval, da je premieru svetoval, naj hrvaškega premiera ne vabi v Ljubljano, dokler Hrvaška ne prizna arbitražne sodbe. »To je bila napaka,« je sredi julija v pogovoru za Delo izjavil Erjavec.

Erjavčevi besedni dvoboji z Zagrebom

Erjavec je poleti polnil časopisne strani z izjavami o Hrvaški in se spuščal v besedne dvoboje s hrvaško predsednico Kolindo Grabar Kitarović in hrvaško zunanjo ministrico Majo Pejčinović Burić. Svoj veliki zvezdniški trenutek je Erjavec doživel na blejskem strateškem forumu v začetku septembra, ko je hrvaško kolegico Burićevo s ponavljanjem stališč o arbitražni sodbi spravil na rob obupa. »Moram reči, da Erjavec nastopa agresivno, nesramno in prestopa vse meje dobrega okusa,« je hrvaška zunanja ministrica izjavila po tem, ko se je vrnila z Bleda v Zagreb.

V prid Erjavčevim stališčem je bil incident v New Yorku, ko je hrvaški premier Andrej Plenković najprej prepričal Mira Cerarja, naj vendarle pride na obisk v Zagreb, nato pa je čez nekaj ur v govoru pred mednarodno skupnostjo Slovenijo obtožil kršenja mednarodnega prava. S tem je Erjavec dobil dokaz, da se s sedanjim političnim vodstvom Hrvaške ni mogoče pogovarjati, to pa je uvidel tudi Cerar.

Premier Cerar je ves ta čas mirno spremljal Erjavčevo zunanjo politiko do Hrvaške in je javno ni komentiral. Do odhoda v Talin na evropski vrh, kjer je bil dokaj kritičen do Erjavca in mu izrekel opomin, da njegove izjave škodijo interesom Slovenije. Kaj konkretno naj bi škodilo interesom Slovenije, Cerar ni razlagal, je pa bila izrečena kritika v kontekstu četrtkove vladne seje, kjer so obravnavali informacijo o implementaciji arbitražne sodbe. Na zaprtem delu seje vlade je bil govor tudi o pravnih postopkih proti Hrvaški, nato pa je Erjavec javnosti razlagal, »da bo Slovenija poiskala pravno pomoč«.

Minister zavrača kritiko

To je bila za Cerarja očitno izjava preveč, saj je v Talinu za Slovensko tiskovno agencijo povedal: »Pričakujem, da se to ne bo več dogajalo in da bomo zadeve, ki morajo ostati med nami, ko gre za priprave na implementacijo, znali zadržati zase, ne pa sporočali javnosti zaradi nekih drugih razlogov.« Izjave zunanjega ministra bolj koristijo Hrvaški, je še dejal Cerar.

Erjavec se je v nasprotju z dosedanjim prakso, ko je bil tako rekoč ob vsaki uri dosegljiv za izjavo, v javnosti oglasil le s pisno izjavo, v kateri zavrača kritiko. »Ravnaj v korist Slovenije, in ne Hrvaške. Cerar se moti,« je zapisal v svoj bran. Erjavec v odzivu vztraja pri svojih stališčih, da se s Hrvaško po dosedanjih izkušnjah ne da voditi dialoga o temi meje in da je zato treba vztrajati pri implementaciji arbitražne sodbe. »Čakanja na Hrvaško, da bo sama začela implementacijo sodbe, bi bila huda napaka, ker se to ne bo zgodilo,« pravi Erjavec. Je pa zagotovil, da o tem s Cerarjem ne bo javno polemiziral.

Predsednik državnega zbora Milan Brglez, ki je o temi arbitraže večkrat miril duhove, tokrat sporoča, da je bilo razkrivanje slovenske strategije neprimerno, da pa bi bilo primerno tudi, če bi se vsa morebitna nesoglasja v vladi reševala za zaprtimi vrati, in ne pred javnostjo.

- **Veliko vprašanje: Kaj bo jutri? Mimi Podkrižnik, poročevalka. Delo, 30.09.2017, str. 3**

Pred referendumom v Kataloniji. Španska vlada se ne zaveda, kako zelo so Katalonci občutljivi na vprašanje identitete Barcelona – Naj postane Katalonija neodvisna država kot republika? Na to vprašanje naj bi jutri odgovorili Katalonci, politično odločeni, da uresničijo svoje zgodovinske sanje. V Madridu sanjajo drugače: Katalonija je Španija, odcepitve ne more biti, kakor je v zadnjem času napetost stopnjeval španski premier Mariano Rajoy, bodo uporabili vsa sredstva, da jutri ne bo niti »prepovedanega in nezakonitega« referenduma.

Ozračje v Barceloni je zelo čustveno, veliko je tudi nejasnosti, nihče pa ne more vedeti, kaj bo jutri: kakšna navodila utegne dobiti, recimo, policija. Prevajalka in publicistka Simona Škrabec je za Delo povedala, da verjame, da bodo Katalonci na koncu le glasovali, ljudje so obveščeni in natančno vedo, kje je treba oddati svoj glas, vsaj tisti, ki si to želijo vedeti. Jasno je, da bo 5,3 milijona volilnih upravičencev lahko za ali proti Kataloniji kot republiki obiskalo 2315 volilnih mestih, katalonska politika je javnosti tudi pokazala, kakšne bodo skrinjice.

Še nikoli v takšnem položaju

»Španija še nikoli ni bila v takem položaju. Ne moremo vedeti, kaj bo,« pravi za Delo tudi Lola Bañon Castellón, novinarka, profesorica novinarstva in predsednica Skupščine državljanzov Sredozemlja iz Valencie. »Razmere so resne in nevarne. Veliko Kataloncev je že malo naveličanih. Zdaj pa se res zdi, da jih vse več podpira referendum, in to zato, ker se vlada Mariana Rajoja vede popolnoma neprimerno. V Madridu, kjer sedi med ministri, če se ne motim, samo en Katalonec, se ne zavedajo, kaj za Katalonijo pomeni njena narodna identiteta. Španski politiki so preveč odmaknjeni, da bi lahko dojeli, kako občutljivi so Katalonci na nacionalno vprašanje, ker so v preteklosti, pred tremi stoletji, že bili narod in samostojni. In tako se dogaja, da nekateri, ki ne bi pred leti niti pomislili na odcepitev, vanjo verjamejo, ker ne moremo sprejeti, da jim osrednja vlada tako trmasto jemlje pravico do glasovanja. Mariano Rajoy se je čisto narobe lotil problematike ... V še posebno težki situaciji so se zdaj znašli policisti, pa naj gre za špansko nacionalno policijo, civilno gardo ali katalonsko Mossos: kot profesionalci morajo izvajati ukaze, morda se bodo jutri prisiljeni postaviti na pot volivcem, in vendar vedo, da je njihova naloga zagotavljati red in mir ter da imajo tudi sami svoja stališča o Kataloniji.«

Lola Bañon Castellon gotovo verjame v demokratično pravico regije do glasovanja, a dodaja, da bi ga bilo treba izpeljati v drugačni atmosferi: da bi se ljudje, tako tisti, ki so za, kot oni, ki so proti, lahko svobodneje odločali, ob manj pritiskih, brez groženj in manipulacij.

Tudi s traktorji, lonci in kuhalnicami

Med tem so Katalonci veliko na ulicah, v četrtek so v središču Barcelone množično protestirali študentje, ki so se jim spektakularno pridružili še gasilci, včeraj opoldne se je skozi prometno močno obremenjeno Barcelono peljal spreved traktorjev, okrašenih s katalonskimi zastavami in slogani, kot so Demokracija, Pravica do samoodločbe. Kot že leta še naprej vihrajo katalonske zastave po oknih, zdaj po balkonih, ki so prav tako okrašeni v katalonskih barvah, ropotajo tudi lonci in kuhalnice. Pred univerzo, denimo, je med študenti, ki tiskajo za mimoidoče letake in duhovite plakate, veliko prazničnosti in republikanske navdihnjenosti. Poleg tega so bili Barcelončani sinoči povabljeni še k zadnjemu velikemu ljudskemu zborovanju pred nedeljskim ljudskim glasovanjem s političnim vodstvom v prvi vrsti: katalonskim predsednikom Carlesom Puigdemontom in podpredsednikom Oriolom Junquerasom.

Čeprav so Katalonci v zadnjih sedmih letih, odkar se je po zapletu z novim statutom osamosvojitveno gibanje okrepilo, vse pritiske prestali in vse množične demonstracije, denimo ob nacionalnem prazniku, 11. septembra, izpeljali mirno, dostojanstveno in vedro, je tokrat vendarle nekaj strahu, da bi se lahko zgodili izgredi; sploh če bi morda policija, kot je za Delo povedal Adam Casals, odposlanec Barcelone na Dunaju, že danes ali jutri zaprla šole in volivci ne bodo mogli oddati svojih glasov ... Včeraj je bilo slišati, kako naj bi bile nekatere šole odprte ves konec tedna, za otroke, starše in druge, da bi v njih z različnimi dogodki in tudi z glasovanjem slavili demokracijo ...

Če pa se bo vse razpletlo drugače in bo španska stran stopnjevala pritiske, je, kot je še povedal Adam Casals, prihodnji teden mogoče pričakovati splošno stavko, kar bi imelo posledice tudi za Evropo. »Mogoče pa se bo evropska komisija potem vendarle zganila in Katalonija ne bo več tabu ...« Na gospodarsko škodo medtem menda že opozarjajo v barcelonskem pristanišču, kjer je zaradi dveh velikih križark s policisti ogroženo nemoteno poslovanje. »Prizadeti sta katalonska in tudi španska ekonomija.« Skrb vzbujajoča zgodba o tisočih španskih policistih, ki so v pristanišču svarilo in morda grožnja Kataloncem, je po svoje tudi smešna, kajti ogromna križarka, v kateri so prisiljeni čakati na navodila, je po eni strani prevlečena z motivom risane junakinje, ptičke Tweety; kar je pri Barcelončanih spodbudilo nemalo posmeha, še toliko več potem, da so odgovorni poskušali motiv prikriti z zelo velikimi kosi črnega blaga ... Zdaj je po Barceloni videti plakate ljubke živalce, ki si 1. oktobra želi iz kletke. Prelomno politično vprašanje in humor gresta vedno lepo skupaj kot tudi globoka skrb z vedrino.

Dimitrij Rupel na čelu

Zdi se, da – kljub politični zaostritvi med uradno Barcelono in Madridom ter čakanju na jutrišnje glasovanje – življenje teče v svetli Barceloni živahno naprej, z običajnimi množicami turistov, v navadno pospešenem tempu in trušču. Seveda je v mestu zelo veliko novinarjev iz medijskih hiš celega sveta, ki smo včeraj (pa do ponedeljka) že lahko delali v IPBC (International Press and Broadcasting Centru), v teh dneh pa bo odprto tudi medijsko središče El Col·legi de Periodistes. V Barcelono je medtem prispela tudi delegacija mednarodnih opazovalcev, okoli trideset poslancev iz nacionalnih parlamentov in evropskega parlamenta (prihajajo iz 17 držav), vodi naš nekdanji zunanji minister dr. Dimitrij Rupel. Med zdaj aktivnimi slovenskimi poslanci se kljub povabilom nihče ni odločil za odhod v Katalonijo.

- **Dame in gospodje, problem je resen! Intervju: Adam Casals. Adam Casals je odposlanec uradne Barcelone na Dunaju, od koder pokriva prav tako Slovenijo Pogovarjala se je: Mimi Podkrižnik. Delo, Sobotna priloga, 30.09.2017, str. 16-18**

Katalonski tabu

Evropa ima resen problem: Španijo. Katalonsko vprašanje ni le španska interna problematika, ampak tudi huda preizkušnja za celotno EU. Kar se bo zgodilo jutri, ko naj bi Katalonci na referendumu glasovali o svoji prihodnosti, bo imelo posledice. Je Evropa prostor demokracije in svobode ali je okolje represivnega utišanja, v katerem ni več mogoče hrepeneti po drugačni prihodnosti?

Moramo se zamisliti, tudi kot Slovenci, ki smo pred četrto stoletja lahko uresničili svoje sanje. Zamisliti se moramo zato, ker smo politično precej tiho – s častno izjemo prvega predsednika Milana Kučana –, tako kot tišči glavo v pesek vsa Evropa. Katalonija je tabu. Če nas je strah braniti svobodo govora, potem nismo svobodni.

Adam Casals je odposlanec uradne Barcelone na Dunaju, od koder pokriva prav tako Slovenijo. Pred tednom je bil v Ljubljani, da bi se pred katalonskim zdajci pogovarjal o slovensko-katalonskih povezavah v prihodnje. Še vedno upa, da bo jutrišnji referendum kljub prepovedi Madrida, mnogim pritiskom in grožnjam, pridržanjem na koncu le »mogoče izpeljati civilizirano, miroljubno in demokratično«.

Glede na to, kako nizko se spušča španska vlada Mariana Rajoya, tudi strašne besede napad in državljanska vojna izletijo te dni iz neredkih ust. »Ne, do vojne ne more priti, s čim pa naj se Katalonci branimo?«

Vesti iz Barcelone – vsak dan je kaj novega – zbujejo skrb. Referendum je že nekaj časa prepovedan, pred dnevi je bilo aretiranih petnajst ljudi, v pristanišču so okrepljene enote španske policije, pritiski na katalonske medije so hudi, zasegajo vam propagandni material. Menda so vam vzeli kar deset milijonov volilnih lističev, kot je bilo brati v nekaterih medijih?

Ne, ne bi rekel, da toliko, to je lažna novica.

Kaj pa 1,5 milijona predvolilnih letakov?

Približno, ne vem.

Kdo širi lažne informacije, če so res lažne, komu bolj koristijo? Španski ali katalonski strani?

Ne vem, a saj ni pomembno, koliko materiala je bilo zaseženega. V teh časih je mogoče deset milijonov volilnih lističev natisniti v slabih desetih urah ... Kar se dogaja, je resno zato, ker niti v Jugoslaviji – takrat, ko ste se odcepljali vi – niso zasegali volilnih lističev, skrinjic in drugega materiala ter tako grobo posegali v demokracijo; tako mi je vsaj povedal vaš poslanec Jan Škoberne [SD], s katerim sem se srečal danes [pred tednom dni]. V Kataloniji niso pod vprašajem samo demokracija, ampak tudi naše osnovno dostojanstvo, naše temeljne svoboščine, človekove pravice. Tako se je pred dnevi pripetilo, da je guardia civil – ki je španska paravojaška policija, po vojaško uniformirana in težko oborožena – neko javno uslužbenko, ki sploh ne zaseda pomembnega položaja, ustavila, ji zasegla telefon in jo pridržala, medtem ko je v šolo peljala

svojega otroka. Tudi šefa oddelka za informacijsko tehnologijo na našem ministrstvu so aretirali zjutraj na domačih stopnicah pred otroki ...

Pridržali so kakih petnajst ljudi: ne le na visokih položajih. Kdo vse je med njimi?

Da, 14 ali 15 so jih pred tremi dnevi pridržali, in kot vemo, so vsaj nekatere, potem ko so jih zaslili, že izpustili na prostost. A ko so ob aretaciji zaprosili za habeas corpus, jim tega niso odobrili. Problematično je, s kakšnim poniževanjem so jih aretirali. Med njimi so moji kolegi, tudi prijatelji, rekel bi poštenu ljudje, ki delajo za katalonsko vlado in so ji lojalni, ker si želijo lepše prihodnosti: od generalnega sekretarja z ministrstva za ekonomske in finančne zadeve, ki je tudi svetovalec podpredsednika vlade, in državnega sekretarja za finance z istega ministrstva, prav tako nekaterih posameznikov s pomembnih položajev do navadnih javnih uslužbencev in še koga. Aretirali so, na primer, lastnika prostorov, kjer so bili skladiščeni plakati za kampanjo.

Že prej so zasliševali urednika lokalnega tednika El Vallenc, Francesca Fàbregasa, iz mesteca Valls na jugu Katalonije? Zasegli so mu računalnik in nekatere dokumente ter ga več ur zasliševali, ker je menda sodeloval pri pripravah na referendum.

Da, prejšnji konec tedna [pred štirinajstimi dnevi] je policija prišla na sedež medija, brez vsakršnih opozoril ali sodnega poziva ... Obiskali so še večino drugih spletnih časopisov v Kataloniji, kot so Vilaweb, Nació Digital, El Nacional, katerih uredniki so se odločili, da bodo objavljali uradne referendumske oglase katalonske vlade. V nekaterih primerih so zasegli določene dokumente, ponekod so zaslišali osebe, glavne urednike ... Obstaja tudi seznam tisoč ljudi – Kataloncev, večinoma so pomembni uradniki iz katalonske vlade, a tudi drugi –, ki je bil objavljen v uradnem španskem glasilu Boletín Oficial del Estado (BOE). Namen seznama je groziti in plašiti. Na njem sta, recimo, imeni direktorjev katalonske radiotelevizije TV3 in katalonskega nacionalnega radia Catalunya Ràdio. A kot vemo, so nacionalne televizije in radii neodvisne ustanove, ki ne sledijo diktatu vladajoče politike, ampak profesionalnim standardom ... Direktorja v obeh medijskih hišah sta prejela sodni poziv z opozorilom, da ju bodo aretirali, če bodo v medijskih hišah, ki ju vodita, širili vsebine na temo katalonskega referenduma. Dobsedno piše, da je obveščati javnost o referendumu prepovedano. Kar je, seveda, škandalozno. Kako si drznejše ukazati novinarjem, da ne smejo poročati o tem, kar se dogaja? In potem kaže izpostaviti še primer 760 od 948 županov v Kataloniji, kolikor jih podpira referendum in ga bodo pomagali omogočiti; med njimi tudi županja Barcelone.

Kaj pravi Ada Colau? Nekaj časa je oklevala, med katere župane naj se postavi. Na stran tistih, ki so za referendum, ali za one, ki so proti.

Zdaj ko je katalonska vlada vendarle sklenila dogovor z županjo, bodo tudi Barcelončani lahko oddali svoje glasove v mestnih prostorih, kot so šole in podobno. Tega smo res veseli. V Barceloni se ne bi smelo zgoditi, da ne bi imeli meščani [okrog milijon volilnih upravičencev] kje glasovati. Kot je izjavila Ada Colau, bo glas oddala tudi sama, kar je za nas dobra novica. Da, na začetku je oklevala, a konec dober, vse dobro. Sedaj referendum podpira. [Ada Colau je medtem županom okrog tridesetih evropskih mest, od Pariza, Rima, Londona do Bruslja, Aten, Lizbone, poslala pismo, v katerem je opozorila, da so ob ukrepih, ki jih z namero ustaviti referendum, vleče španska stran, katalonski državljani že »ogroženi«.]

A proti referendumu sta tudi prva človeka Tarragone in Lleide, precej velikih mest z nemalo volivci, kajne?

Onadva sta proti referendumu, a nekateri njuni socialistični kolegi so se nam že pridružili, ker zagovarjajo pravico do samoodločbe. Ker zagovarjajo demokracijo. In vseh teh 760 županov je sedaj obtoženih in je prejelo sodni poziv, da se morajo takrat in takrat zglasiti na policijski postaji, če pa tega ne bodo naredili, tvegajo, da jih bodo aretirali. A kadar gre kar za 80 odstotkov županov, potem to niso več le osamljeni primeri, ampak je to obtožnica proti vsem Kataloncem. Sploh ker so župani, ki delujejo na lokalni ravni, najbolj neposreden pokazatelj demokracije ... In zato je vse to popolnoma nesprejemljivo. Kakor ne moremo sprejeti, s kako nezakonito potezo je španska vlada posegla v naše finance. Katalonska vlada se je takoj obrnila na špansko vrhovno sodišče, to je sprejelo naše argumente in torej primer, a si je predstavljal, da utegne odločitev, vsaj taka v prid Kataloniji, trajati kar nekaj časa, mogoče tudi leta.

Kaj se dogaja z vašimi financami?

Minister za ekonomijo Cristóbal Montoro Romero je tistim španskim in katalonskim bankam, kjer ima katalonska vlada odprte račune, ukazal, naj jih zamrznejo. In zamrzili so celo kreditne kartice nekaterih visokih vladnih uslužbencev. Zato so prizadeti predvsem zdravstveni sistem, šole, zapor in druga socialna infrastruktura, tudi raziskovalni centri. Vse to dokazuje, da nas obravnavajo, kakor da bi bili teroristična organizacija. Naj še povem, da je španska stran blokirala našo prvo uradno referendumsko spletno stran, zato smo morali internetne strani odpreti na tujem, v več državah po Evropi. Potem so v Madridu stopili še korak dlje in naredili nekaj, kar se dogaja v državah, kot so Kitajska, Turčija in Severna Koreja: dostop do teh strani so blokirali prek domačih telekomunikacijskih operaterjev. In zato je moral katalonski predsednik Carles Puigdemont objaviti tweet, v katerem je državljanom razložil, kako naj uporabijo tako imenovani DNS proxy: kako torej s sistemskimi nastavitvami preslepiti operaterje, da bi lahko do strani, ki so v Kataloniji blokirane, dostopali, kakor da bi bili na tujem. Zdaj se morajo Katalonci, da bi lahko spremljali dogajanje, zatekati k hekerskim metodam. Saj to je smešno. Kako je mogoče, da se vse to dogaja v osrčju Evropske unije?

Tako trda in nedemokratična je konservativna vlada Mariana Rajoya. Kaj pa se dogaja z njenimi prastarimi tekmeci socialisti, ki so v opoziciji? Zakaj podpirajo vse to, kar se dogaja?

Podpirajo represijo predsednika Mariana Rajoya, staro madridsko oligarhijo, ki je še iz časa frankizma. Težko razumemo, da socialisti ne vidijo, kako je to, kar nam počne Madrid, v navzkrižju z demokracijo in moderno evropsko družbo. Katalonci smo v resnici edina organizirana opozicija, ki še obstaja v Španiji proti Rajoyu in njegovi stranki. Prav tako ni preprosto razumeti, da so pred dnevi nekateri znani španski umetniki in intelektualci objavili manifest, v katerem so se postavili proti pravici Kataloncev do samoodločbe, nekateri med njim so celo Katalonci. Zanimivo je, da je takšen zapis proti referendumu lahko izšel v El País, medtem ko je kampanja v prid glasovanju strogo prepovedana in preganjana ... Toda ljudi, ki verjamemo v neodvisno Katalonijo, ni mogoče ustaviti, naj nam še tako prepovedujejo proteste, zasegajo plakate in letake. Zdaj so jih pač začeli tiskati sami doma. Osrednja vlada v Madridu je dosegla, da se je katalonska družba še bolj množično

mobilizirala. Kar nam, seveda, že mečejo pod nos v španskih medijih, češ, kako nam je vse to, kar se dogaja, v prid in nam zelo odgovarja, da smo prav to hoteli in morda tudi sami sprožili. Pa kaj ni to tako kot pri tistem moškem, ki pretepa in trpinči ženo, hkrati pa ji očita, da je vsega kriva sama, saj da je nasilen zaradi nje? Španski predsednik vlade Mariano Rajoy nam je pred dnevi rekel, nehajte, prosim, ne silite me, da grem še dlje in da bom posegel po vseh mogočih sredstvih ...

Glas proti Rajojevim metodam, zaradi katerih bi v svobodni Evropi morali biti plat zvona, in v zagovor demokraciji, pravici do glasovanja na referendumu je nekoliko povzdignil Pablo Iglesias iz levičarske stranke Podemos?

Podemos je poskušal ta konec tedna v Zaragozi organizirati dogodek, na katerem naj bi interno, znotraj različnih odborov, razpravljali o stališču stranke do Katalonije in referendumu. Si lahko predstavljate, da je bil prav tako prepovedan?

Tudi v Madridu je morala županja Manuela Carmena odpovedati dogodek, na katerem bi se dotaknili katalonskega vprašanja ...

Da, pred kakimi desetimi dnevi je županja, ki je prav tako članica Podemos, privolila, da bi v nekem gledališču, ki je v lasti mestne hiše in ga redno oddajajo za različne dogodke, od političnih do kulturnih in drugih, organizirali dogodek, o katerem v napovedi ni bilo besede referendum, ampak le pravica do samoodločbe. Prireditev so prepovedali, čeprav je to grob napad na pravico do svobode izražanja, tudi na pravico do zborovanja ...

Katalonci so te dni, sploh po nedavnih aretacijah, veliko na ulicah.

Da, vsak dan.

Zdaj je recimo brati tudi, da bi lahko bila celo ulična vstaja razlog za zaporno kazen, tudi do deset let.

Bodo kar vse ljudi strpali v zapore? Kaj pa bodo naredili s tistimi, ki protestirajo doma, ko vsak večer na balkonih, v argentinskem slogu, udarjajo s kuhalnicami po loncih?

V pristanišču v Barceloni so že nekaj dni španske ladje z več tisoč policisti. Koliko jih je? Slišati je, da od tri tisoč do dvanajst tisoč. Pomagali naj bi preprečiti glasovanje ...

Po podatkih katalonske vlade je na treh ladjah – dve sta v pristanišču v Barceloni in ena v Tarragoni – štiri tisoč policistov. Kaj ni zanimivo, da je premier Mariano Rajoy iz represivnih razlogov pripravljen poslati v pristanišče več tisoč policistov, ki zdaj tam čakajo, kakor da se bodo čez nekaj dni odpravili na kolonialni pohod? Španci se vedejo do nas, Kataloncev, tako kot so se v 19. stoletju: kadar je Katalonija zahtevala več pravic, je Madrid nanje odgovoril z bombardiranjem Barcelone.

Brati je, da so se pristaniški delavci odločili, da bodo blokirali oskrbovanje ladij s policisti ...

Kar kaže, da stoji za katalonsko vlado cela družba in ni mogoče reči, da je referendum norost ali fiksna ideja nekaterih politikov. Vsi si prizadevamo za demokracijo.

Kako vas lahko ustavijo? Razen s silo. Vas še lahko ustavijo?

Kaj pa naj naredimo? Ljudje si želijo na referendum. Protestirajo na ulicah in jih ni strah, zato ker vedo, da danes obstajajo socialna omrežja, facebook in twitter, vse je vidno; policisti si ne morejo privoščiti, da bi kar ubili človeka, tako kot so ubijali v 19. stoletju. Nova generacija se ne boji ničesar ... In kako bi nas lahko ustavili? Bodo šli v šole in na silo pobrali volilne skrinjice, tam pa bo tudi nemalo otrok, ki bodo na volišča pospremili starše? Na twitterju bo takoj na tisoče fotografij, potem pa jih bodo objavljali vsi mediji po svetu.

Kaj pa Evropa? V zagovor demokraciji so se pred nedavnim za vas v pismu postavili nekateri danski poslanci pa škotski ...

... tudi nekateri britanski poslanci.

Evropska politika je večinoma tiho. Kaj počne evropska komisija?

Danes je bil v EUobserverju članek o tako imenovanem katalonskem tabuju, kjer se sprašujejo, zakaj se Evropa tako zelo boji spregovoriti o Kataloniji. In to se sprašujemo tudi mi, saj se ni mogoče delati, da gre le za evropski problem. Posledice bo čutiti po vsej Evropi, sploh če bo na koncu zmagal Rajoy, bodo hude. Na preizkušnji so namreč evropski prestiž, naše skupne evropske vrednote, listina EU o temeljnih pravicah ... Pa kako je mogoče govoriti o vsem tem, če so kar 7,5 milijona Evropejcem v Kataloniji kratene pravice, taista Evropa pa ne ukrepa in ne naredi ničesar? In tako rada se oglašča, ko gre za kratenje pravic v kakšni Kambodži ...

Ste že pozvali evropsko komisijo, naj kaj reče?

Da, velikokrat, na zadnji tiskovni konferenci menda večdesetkrat.

Kaj so odgovorili?

Nič, tišina.

Kaj pričakujete od Evrope?

Če se ne motim, je Jacques Delors nekaj dni pred slovensko osamosvojitvijo izjavil, da Slovenija ne bo neodvisna država in da ne bo nikoli članica EU. Njegove besede so se pokazale za nesmisel ... Ne vem, kaj lahko Katalonci pričakujemo od evropske komisije, mislim pa, da bi ta morala biti prijaznejša do nas – ker smo neto plačnica v Evropsko unijo in pomembni pri zagotavljanju stabilnosti v mediteranski regiji. A če se bo pokazalo, da ne bomo mogli biti več del EU, potem se bomo vprašali, ali si takšne Evrope sploh želimo, in bomo šli po svoje, četudi smo od nekaj prepričani Evropejci.

Ko smo bili še pod frankistično diktaturo, je oditi v Francijo za nas pomenilo odpotovati v svobodo, v prostor demokracije.

Leta in leta smo lobirali, da bi Španija postala članica EU, saj smo verjeli, da bomo tako dobro zaščiteni pred špansko vojsko.

Prva naloga Evrope je, da varuje svoje državljane, da zagotavlja mir in demokracijo po vsej celini. In če ni tega sposobna zagotoviti Kataloniji, potem pa nam povejte, zakaj bi sploh bili v EU?

Katalonija lahko preživi tudi zunaj EU, Španija pa bo brez Katalonije bankrotirala – in posledično se bo evrsko območje soočilo s hudimi težavami. Petdeset odstotkov španskega dolga je v neposredni lasti Evropske centralne banke. Ne vem, ali se dame in gospodje tega zavedajo: stvar je zelo resna. Sploh pa nam bi morala Evropa najprej povedati, kako nas izključiti: to ni predvideno nikjer.

Verjamete, da bi se članstvo v EU in drugih povezavah lahko nadaljevalo spontano?

Nova katalonska republika bo spoštovala vse sporazume, ki jih je sklenila španska država, kar pomeni, da bi ostali članica Evropske unije, evrskega območja, Nata in še drugih povezav.

Predlagali bomo torej spontano članstvo, če pa v kakšni organizaciji ne bodo privolili v to, bo treba odpreti pogajanja. A pogajati se bo treba tudi o strašnem španskem dolgu ... Če bo morala Katalonija enostransko razglasiti neodvisnost, ker bo šla Španija predaleč, potem se Katalonija ne bo čutila dolžna poravnati niti centa španskega dolga. Tega scenarija si verjetno nihče ne želi, saj bi prinesel ogromno težav v evrskem območju. Tudi nam ni do tega, ampak si prizadevamo za stabilnost in bi radi prevzeli svoj delež španskega dolga.

Kaj pa če Katalonci na koncu – če glasovanje ne bo preprečeno s silo – vendarle večinsko rečejo ne? Tuji mediji kar naprej objavljajo raziskavo, opravljeno že poleti, po kateri jih je 49 odstotkov proti neodvisnosti in le 41 odstotkov za.

Demokrati smo, če bomo izgubili, bo vlada odstopila in bomo imeli predčasne volitve ... Rezultati ankete, ki jo omenjate, niso relevantni, saj v njih ni upoštevano nekaj izjemno pomembnega: eno je vprašati ljudi, kaj bi naredili, drugo pa, ali bodo tudi šli na volitve. Merodajen je lahko samo rezultat anket, v katerih odgovarjajo ti zadnji: torej tisti, ki bodo res oddali svoj glas, drugi v tem kontekstu niso pomembni. Zdaj, ko je katalonski parlament že potrdil potrebno zakonodajo, ki vodi v neodvisnost, ko jo je za nezakonito označilo ustavno sodišče ter po vseh grožnjah Madrida in aretacijah, utegne biti rezultat zelo zanimiv. Doslej je bilo videti, da si želi na volišča okrog 80 odstotkov volivcev, ko pa so jih še vprašali, ali bodo dejansko oddali svoj glas, je bil delež približno 60-odstoten, kar je še vedno precej. In če potem to skupino, teh 60 odstotkov, vprašate, kako bodo glasovali, bi se jih med 60 in 65 odstotkov odločilo za neodvisnost. Vse ankete kažejo tako.

Koliko pa naj bi bilo dovolj za zmago?

Takole bom odgovoril: v Natu smo zato, ker je v osemdesetih letih za vstop v organizacijo glasovalo 41 odstotkov Špancev in približno toliko jih je glasovalo tudi za Evropsko unijo. To ni bila večina Špancev. Katalonski parlament je dobil pri sprejemanju zakonov o referendumu in o tranziciji večjo podporo, kot jo ima Rajoy v španskem parlamentu. Vse je torej relativno.

Se morda bojite, da mogoče ne bi šlo gladko?

Ne, sploh ne, prepričan sem, da bomo zmagali. A kot pravim, smo demokrati. V Barcelono smo povabili več misij opazovalcev, ki naj bi spremljali, ali vse poteka, kot je treba, prišli naj bi tudi poslanci iz nacionalnih parlamentov, verjetno bo ogromno novinarjev. Če bi se česa bali in bi hoteli manipulirati, potem si verjetno ne bi prizadevali za toliko transparentnosti in ne bi toliko vabili mednarodnih obiskovalcev. [Mednarodno parlamentarno delegacijo bo vodil Dimitrij Rupel.]

In če bo rezultat resnično pozitiven, potem bo Katalonijo treba še priznati. Potrebovali boste veliko podpore. Kaj pričakujete?

Rekel bi, da imajo nekatere države pred seboj zgodovinsko priložnost, da sporočijo, kako si predstavljajo Katalonijo kot neodvisno republiko, da pokažejo pogum in ob tem vedo, da bi jim bila Katalonija za vedno hvaležna in ne bi nikoli pozabila, kdo ji je čisto na začetku stal ob strani. Lahko bi postali prijatelji za vedno in partnerji. Naj poudarim, da so naši odnosi s Slovenijo že sedaj odlični in prijateljski, vsakič ko pridemo semkaj, začutimo med ljudmi, s katerimi se srečujemo, pripravljenost, da bi nam pomagali. Prihajamo, da bi se učili od vas, in naučili smo se že veliko. Slovenski primer je za nas učna ura.

• **Špansko nasilje nad katalonskim da ali ne. Mimi Podkrižnik, poročevalka. Delo, 02.10.2017, str. 1**
Referendum v Kataloniji »Ne sme biti dileme, na čigavo stran se je treba postaviti, nasilje ni nikoli izgovor«
Barcelona – Katalonci so včeraj pokazali, kako svoboden in pogumen narod so. Strnjene množice, ki so s svojimi telesi varovale volišča pred španskimi represivnimi organi, so vsemu svetu sporočile, da znajo ostati mirni in pogumni tudi v težkih razmerah.

Ščitili so pravico do glasovanja, zglede so branili demokracijo. Kako so odgovorili na referendumsko vprašanje, do konca redakcije ni bilo jasno. Španska policija se je nad mirne in dobro organizirane množice – ki so od devetih dopoldne do osmih zvečer varovale volišča, da bi lahko Katalonci glasovali o svoji prihodnosti: Naj Katalonija postane neodvisna republika? – znesla z nasiljem. Ranjenih je več kot 760 ljudi, mnogi med njimi huje. Tudi materialne škode je po šolah, koder je razsajala, ogromno. Glasovanje je potekalo v zelo težkih razmerah, kakšnih 400 volišč so morali zapreti že do šestih dopoldne, vendar je katalonska vlada pozivala Katalonce, naj se odpravijo v šole, kjer so še imeli volilne skrinjice. Po vseh kršitvah človekovih pravic in svoboščin se bo morala osrednja vlada v Madridu, kot so bili sinoči odločni v katalonski vladi, zagotovo zagovarjati pred (mednarodnimi) sodišči.

Neredki v Kataloniji se že sprašujejo, ali bo po vsem tem škandalu, ki ga je lahko spremljal ves svet, španski konservativni premier Mariano Rajoy odstopil in kaj bo naredila Evropa. Kot so sinoči pozivali z različnih strani, tudi Albano Dante Fachín, generalni sekretar katalonskega Podem, se bo morala prav tako izreči Evropska unija. »Ne sme biti dileme, na čigavo stran se je treba postaviti, nasilje ni nikoli izgovor.«

Že včeraj popoldne in sinoči, ko so še preštevali glasovnice, so Katalonci preplavili mnoge trge in razposajeno vzklikali: »Neodvisnost!« tudi pred katalonsko vladno palačo, od koder jih je pozdravil politični vrh. Iz palače Moncloa v Madridu je Špance med tem nagovoril premier Mariano Rajoy, tudi z besedami o nezakonitosti katalonskega referenduma in demokratičnosti španske države.

• **Sramota. Mimi Podkrižnik. Delo, 02.10.2017, str. 1**

Tema dneva

Rezultat katalonskega referenduma bo prelomen, a pred njegovo objavo je strašno že to, kaj se je dogajalo pred njim in kaj 1. oktobra. Španija ni demokracija: demokratično družbo si je predstavljati drugače – v njej podaš roko in ti jo stisnejo nazaj, ogovoriš in dobiš odgovor, se pogovarjaš in se lahko kot Katalonec tudi pogajaš. Nacionalna policija in civilna garda se ne znašata nasilno nad ljudmi, ki si želijo nekaj osnovnega: glasovati.

Uradna Barcelona je v zadnjih sedmih letih in po tem, ko se je zapletlo z novim statutom o avtonomiji, Madridu ničkolikokrat ponudila, da sedeta za skupno mizo. Vedno znova ga je prosila zama. Nič. Tišina. Ustava iz leta 1978 da je vsemogočna. Španija je ena in Katalonija je Španija.

Zato se je katalonska vlada – že pod predsednikom Arturjem Masom in zdaj pod Carlesom Puigdemontom – odločila, da bo šla po svoje. Da, res je, referendum je v navzkrižju s statutom o avtonomiji Katalonije in s špansko ustavo, vendar politika v Barceloni dela poteze v imenu demokracije in nekaterih temeljnih pravic. V demokraciji pa ne more biti zločin vprašati narod – da, Katalonci so narod –, kako bi hotel živeti.

Ob tem je katalonska politika, ki jo močno podpira civilna družba, ves čas opozarjala, da si je treba za drugačen jutri prizadevati po mirni poti, z dialogom, nenasilno, celo veselo. Vse manifestacije v zadnjih letih so minile dostojanstveno, nikoli ni bilo izgrediv. Tudi včeraj so Katalonci ohranjali mirno kri, in to kljub represiji španske policije in civilne garde in čeprav so pred volišči na dežju čakali dolge ure, mnogi od zgodnjega jutra, kot živi zid, neredki v strahu, kaj bo.

S svojim nedemokratičnim, nazadnjaškim, imperialističnim znašanjem nad Katalonci se je Madrid brezsravno razkril. Le za kakšno se nam bo zdaj pokazala naša draga molčeča Evropa?

- **V španski srčki je umrla demokracija. Mimi Podkrižnik, poročevalka. Delo, 02.10.2017, str. 3**

Referendum v Kataloniji. Katalonci so želeli miroljubno glasovati o neodvisnosti, španska stran udarila tudi z nasiljem Barcelona — Prvi oktober se bo v zgodovino Katalonije in Španije zapisal kot zgodovinski dan: šel bo v anale, z bolj ali z manj ugodnim rezultatom referenduma (ki ga do zaključka redakcije še nismo imeli). Kar se je zadnje tedne, ta konec tedna in sploh včeraj dogajalo v Kataloniji, nas mora skrbeti: v srčki Evrope umira demokracija. Zato ne more biti čudno, da si politična Katalonija želi stran, v neodvisnost.

Katalonski volivci – volilnih upravičencev je bilo 5,3 milijona – so včeraj na referendumu odgovarjali na vprašanje, ali naj Katalonija postane neodvisna država v obliki republike. Sanje so prastare, civilnodružbeno in politično se krepijo zadnjih sedem let, odkar je ustavno sodišče v Madridu poseglo v novi katalonski statut o avtonomiji.

Strah, grožnje, nasilje, kibernetična vojna

Zadnje dneve je bilo v Barceloni čutiti veliko strahu, ali bodo sploh lahko glasovali, saj so iz Madrida ves čas prihajala svarila in grožnje, da nezakonitega in prepovedanega referenduma ne bo in da bo konservativna vlada Mariana Rajoya posegla po vseh sredstvih, da ga onemogoči. Zaskrbljenost in negotovost se je na ulicah prepletala z veseljem, takšna je pač Katalonija, in z upanjem, da osrednja oblast pred očmi svetovne javnosti morda nad volivce le ne bo poslala nacionalne policije in civilne garde.

Včeraj takoj zjutraj se je ponekod v Barceloni in po drugih mestih pokazalo nasprotno, do konca dneva je bilo ranjenih okrog 765 ljudi, veliko med njimi huje (dva v kritičnem stanju) in tudi med tem, ko je španska policija nasilno vstopila v volišča in odnašala volilne skrinjice. Čeprav so gumijasti naboji v Kataloniji zakonsko prepovedani, je španska policija z njimi streljala po množici. Ni nepomembno, da je imela tudi katalonska policija navodila, naj poskuša fizično preprečiti glasovanje, a se je, kot je bila že napovedala, držala svoje osnovne naloge: ohranjati javni red in mir.

Zasedbe šol

Ker se je katalonska vlada takšnega nasilnega španskega scenarija bala vnaprej, so neredki zagovorniki ljudskega glasovanja že v petek »zasedli« nekatera volišča: šole, kjer so za otroke in odrasle potekale različne dejavnosti, od koncertov do branj in delavnic. Mnogi so v njih prespali tudi s sobote na nedeljo, spet tretji so se včeraj že ob peti uri zjutraj začeli v dežju zgrinjati pred vrati volišč – in bi tako po potrebi s svojimi telesi preprečili policiji, da bi zapečatila vrata ter prevzela skrinjice in glasovnice (te so bile, kot je slišati, skrite celo po domovih). Množica ljudi je bila tudi pred voliščem Cotxeres de Sants, kamor je malo pred deveto uro prispela delegacija mednarodnih opazovalcev, ki jih je vodil nekdanji slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel. Potem ko smo sprva mislili, da so težave z dostopanjem do volilnih seznamov samo tehnične narave, povezane z novimi računalniki, se je po pol ure izkristaliziralo, da je internetni dostop do registra blokirala španska stran. Dimitrij Rupel je »poseg španske države v demokratični proces« za mednarodne medije komentiral z besedami, da nad manevrom ni razočarana le množica, ampak tudi delegacija opazovalcev.

»Kibernetična vojna« je trajala kar nekaj časa, preden se je glasovanje, sprva zelo počasi, le vzpostavilo: zgodaj popoldne je bilo nato odprtih 96 odstotkov volišč po Kataloniji. Čeprav so ljudje čakali ure in ure, da so lahko oddali svoje glasove, so pred volišči ostajali mirni, prostovoljci so jih, vsaj v Cotxeres de Sants, denimo, vedno znova spodbujali, naj ostanejo potrpežljivi, in zato so peli. Lističe so v skrinjico spuščali tudi precej čustveno, s poljubi in ob aplavzu. A ko je v določenem trenutku med njimi završalo, da je v bližini guardia civil, civilna garda, so prostovoljci, ki so bedeli nad glasovanjem, nemudoma segli po skrinjicah in pospravili tudi volilne lističe, da bi jih skrili pred špansko paravojaško policijo. Videti je bilo pretresljivo, sploh ker je množica volivcev začela ob tem peti katalonske pesmi ... Težko je v resnici verjeti, da se to dogaja sredi Evrope: da mora biti ljudi strah, ker glasujejo, in da so bili nekateri tudi žrtve policijske represije. Skrbi pred morebitnim španskim zaseganjem referendumskega materiala je bilo spet veliko zvečer, ko so se volišča zaprla in so bile skrinjice polne. Že okrog šestih popoldne je policija vstopila v kakih 90 šol, da bi jih zasegla, ljudje so jih pograbil in bežali iz prostorov.

Očitne razlike

Ob zaključku redakcije še ni bilo jasno, koliko ljudi je glasovalo, vendar pa so bile popoldne vrste pred volišči resnično dolge. Po besedah Martija Estrucha iz Diplocata (Katalonskega sveta za javno diplomacijo) so jih sprva pričakovali kake tri milijone, tako tistih, ki so za neodvisno Katalonijo, kot onih, ki so proti, a verjamejo, da imajo pravico glasovati. Potem ko so se v petek še zadnjič pred včerajšnjim glasovanjem na množičnem zboru povezali independentisti, so se v soboto zvečer pred mestno hišo v Barceloni zbrali unionisti.

Razlika med prvimi in drugimi je očitna: za prve visi na mestni hiši napis v katalonščini »Več demokracije«, drugi so ga v soboto ponoči hoteli strgati ob prepevanju falangističnih pesmi in vihranju frankistične zastave. Prvi imajo samo mir (Katalonci nimajo, recimo, niti kakšne teritorialne obrambe, kot smo jo imeli pri osamosvajanju Slovenci), druga stran je v bistveno drugačnem položaju.

A na dolgi rok lahko vedno zmaga samo mir. Se še vedno tako tiha Evropa res ne zaveda, da je katalonski problem preresen, da bi lahko bil samo španski tabu? Če se bo po prešteti glasovi včerajšnjega referenduma pokazalo, da je »zmagala neodvisna republika«, potem bo katalonska vlada v 48 urah razglasila neodvisnost. Če bi pretehtal ne, potem bi vlada

Carlesa Puigdemonta odstopila in je pričakovati predčasne volitve. Ob vseh španskih kršitvah (mednarodnih) listin in pogodb, ki so se proti Kataloncem dogajale v zadnjih tednih, dnevih in posebno včeraj, bo tudi ogromno tožb.

- **Slovenija na strani Katalonije. Zoran Potič. Delo, 02.10.2017, str. 3**

Slovenski odziv. Brglez povabil veleposlanika na pogovor

Ljubljana – Tako rekoč vsi politiki in politične stranke so zaradi dogodkov v Kataloniji ob referendumu o samostojnosti izražali zaskrbljenost in podprli pravico do samoodločbe. V kritiki španskih oblasti je bil najbolj oster predsednik državnega zbora Milan Brglez.

Brglez je veleposlanika Španije povabil na razgovor, ker hoče izvedeti, zakaj se je španska vlada »na tako grob način odzvala na napoved referendumu v Kataloniji«. Veleposlaniku želi predati sporočilo, da nasilje nad Katalonci »pri njihovem izražanju volje glede lastne samoodločbe ni sprejemljivo«.

Sredi popoldneva, ko so dogodki v Kataloniji prestopili rubikon nasilja, se je oglasil tudi predsednik republike Borut Pahor in dejal, da si želi le eno, da bi v Kataloniji prišlo do rešitve na miren in demokratičen način, kot si jo želijo ljudje. »Mislim, da danes zelo, zelo veliko slovenskih src bije za katalonski narod,« je izjavil predsednik Pahor.

Skrb (veliko bolj umirjeno in zadržano od drugih predstavnikov Slovenije) je izrazil tudi premier Miro Cerar: »Pozivam, da se situacija rešuje po mirni, demokratični in pravni poti.« Predsedniki vlad preostalih držav članic EU so včeraj sicer molčali. Vsi slovenski politiki, ki so se oglasili zaradi dogodkov v Kataloniji, so obsodili nasilje, hkrati pa eni bolj, drugi manj izpostavljali pravico narodov do samoodločbe. Takšna so bila tudi sporočila predsedniških kandidatov Marjana Šarca, Ljudmile Novak, Romane Tomc in Maje Makovec Brenčič. Prav tako so se oglasili slovenski evropski poslanci. Ivo Vajgl je zapisal, da Slovenija katalonskemu ljudstvu dolguje solidarnost v boju za temeljno narodovo pravico do samoodločbe, Lojze Peterle pa je zapisal, da je pravica do samoodločbe močnejša od zgodovine. »Sramota za Evropo,« je komentirala Tanja Fajon, Igor Šoltes pa, da naroda ni dopustno blokirati s silo.

- **Tudi v Ljubljani policisti na vratih. Barbara Hočevar. Delo, 02.10.2017, str. 3**

Nenavaden obisk. Zgolj zaradi vprašanja na twitterju, ali se kaj pripravlja pred španskim veleposlaništvom, potrka policija Ljubljana – »Protest v nedeljo pred špansko ambasado? #samvprasam.« S tem čivkom si je novinar Jure Brankovič »prislužil«, da sta ga v nedeljo zjutraj zbudila policista, ki sta mu pozvonila na vrata. Politiki so za svoje odzive, povezane z dogajanjem v Kataloniji, potrebovali več časa kot možje v modrem.

Novinar TV Slovenija v svojem čivku ni niti pozival niti sporočal, da bi se utegnilo kaj dogajati okrog španskega veleposlaništva, zato je bil toliko bolj presenečen, ko je v nedeljo zjutraj pred vrati zagledal policistko in policista. »Ni ravno prijeten občutek,« je komentiral zgodnji obisk. Po njegovih besedah sta mu policista povedala, da Generalna policijska uprava spremlja njegov račun na twitterju, in ga vprašala, ali ve za kakšen shod oziroma ali on kaj organizira. In ga opozorila, da če namerava kaj organizirati, naj to prijavi. Prosila sta ga za telefonsko številko, da ga drugič pokličejo. Menda sta bila zelo prijazna.

Na ljubljansko policijsko upravo smo včeraj naslovili vprašanje, zakaj si je kolega prislužil policijski obisk in ali je to običajen postopek, če kdo zgolj postavi neko vprašanje. Nataša Pučko, ki skrbi za stike z javnostjo, nam je odgovorila, da za konkreten primer še ne more povedati, ker bo lahko šele v ponedeljek zbrala informacije, da pa na splošno velja, da ima policija svoj račun na twitterju in da v primerih, ki bi lahko nakazovali na varnostne vidike pri nas ali v tujini, preverjajo. Povsem neodvisno od čivka kolega Brankoviča pa se je na facebooku organizirala skupina, ki se je poimenovala Podpora Kataloniji. Nekaj ljudi se je okrog 16. ure začelo zbirati pred španskim veleposlaništvom. »Tukaj smo v podporo Kataloncem, ki se borijo za svojo samostojnost. Mnogi Slovenci so že pozabili, da smo se tudi mi morali pred leti. Zbrali smo se, ker nikakor ne podpiramo nasilja, ki ga španska vlada s svojimi paramilitarnimi enotami izvaja danes po vsej Kataloniji,« je povedala Vesna Crček, ena od udeleženk shoda, ki je najavo zanj zasledila na družabnih omrežjih.

- **Avstriji prepovedali burke in nikab. Agencije. Delo, 02.10.2017, str. 7**

Integracija. Denarna kazen za nerazkritje obraza znaša 150 evrov

Dunaj – Ženski, oblečeni v tradicionalno muslimansko opravo, sredi Dunaja protestirata proti prepovedi nošenja burk in nikaba, ki je začela veljati s 1. oktobrom. Ženske, ki jih bo ustavila policija in ne bodo hotele razkriti obraza, bodo odslej kaznovane z denarno kaznijo 150 evrov. Avstrijska vlada ob tem trdi, da novi zakon prispeva k ohranjanju avstrijskih vrednot in spodbuja vključevanje v družbo, čeprav je tovrstna oblačila redko videti v javnosti, poroča nemška tiskovna agencija DPA. Novo pravilo je del tako imenovanega paketa integracijskih politik, ki jih uvaja avstrijski minister za zunanje zadeve in integracijo Sebastian Kurz, ki vodi tudi konservativno ljudsko stranko (ÖVP). Podobne prepovedi so doslej uvedle Francija, Belgija in Bolgarija. Nizozemska je prepovedala nošenje tovrstnih oblačil v javnih zgradbah, Nemčija pa za javne uslužbenke in pripadnike vojske na dolžnosti.

- **V Kataloniji razočaranje, ker Bruselj štiti Rajoyev hrbet. Mimi Podkrižnik, poročevalka, P. Ž. Delo, 03.10.2017, str. 1**

Po nedeljskem referendumu. Ko bodo objavljeni dokončni uradni rezultati, naj bi v 48 urah razglasili neodvisnost Barcelona – Neokrnjena podpora Bruslja konservativni vladi Mariana Rajoya tudi po nedeljskem referendumu, ko sta se španska nacionalna policija in civilna garda nasilno znesli nad katalonskimi volivci, je veliko razočaranje za Katalonijo.

Po razlagi Bruslja je katalonsko vprašanje notranja zadeva Španije in mora biti obravnavana skladno z njenim ustavnim redom. V evropski komisiji so poudarili, da »nasilje nikoli ne more biti instrument v politiki«, a tudi opozorili, da referendum po španski ustavi ni bil zakonit.

Predsednik Carles Puigdemont je na včerajšnji tiskovni konferenci poudaril, da »katalonsko vprašanje ne more biti samo notranja zadeva Španije, saj je Katalonija del Evropske unije, tako kot smo tudi Katalonci Evropejci«.

Spomnil je, kako glasna je EU, kadar se ji zdi, da so človekove pravice kršene na Poljskem in Madžarskem, zato bi bilo pričakovati, da bo branila tudi Katalonce. »Evropa se ne more delati, da ne vidi, kaj se dogaja pri nas, še posebno tega, kar se je zgodilo v nedeljo.« »V brutalnem znašanju,« je dejal Puigdemont, »kakršnega nismo doživeli že 40 let, je bilo ranjenih

893 ljudi, neredki med njimi zelo hudo. Kot državljani Evrope sem razočarani. Kaj ni Evropska unija tista, ki bi nas morala varovati?»

Katalonska politika za zdaj še ni – čeprav po Puigdemontovih besedah v tem ni »nikakršnega taktiziranja« – objavila dokončnih rezultatov nedeljskega glasovanja o neodvisnosti. Nedokončni izid govori o 90-odstotnem »da« neodvisni Kataloniji kot republiki. Ko bo izid uraden, bo imel katalonski parlament skladno s septembra potrjenim zakonom o referendumu 48 ur časa, da bo razglasil samostojnost. A kakor je včeraj zgodaj popoldne poudaril predsednik, so še vedno pripravljene na morebitno mednarodno mediacijo: da bi spor med oblastjo v Madridu, ki nedeljskega glasovanja ne priznava, in Barcelono pomagala rešiti kakšna tretja stran. Puigdemont je še dejal, da mediacija ne bi spremenila predvidenega scenarija v katalonskem parlamentu in da v vsem tem ne bi bilo nič kontradiktornega: »Razglasitev samostojnosti in poštena mediacija se ne izključujeta.« Nekateri ponudbe za mediacijo so menda že dobili, kot je še rekel, ni nujno, da bi bila v reševanje spora vključena EU.

Kako močno povezani so v teh trenutkih, ko želi politika v Barceloni preusmeriti tok zgodovine, katalonski zagovorniki neodvisnosti, so pokazali tako med glasovanjem v nedeljo kot včeraj, ko so na ulicah protestirali proti španski represiji. Še posebej naj bi se njihova složnost pokazala danes: napovedana je splošna stavka, v njej bo sodelovala tudi politika.

- **Milo rečeno: neprimerno. Peter Žerjavič. Delo, 03.10.2017, str. 1**

Tema dneva

Vsakišno drugačno sporočilo iz Bruslja bi bilo presenečenje. Kljub krvavim prizorom iz Katalonije. Bruseljsko soglasje z Madridom glede nezakonitosti referenduma in iskanja rešitve znotraj španskega ustavnega sistema, ki odcepitve ne dopušča, je očitno trdno. S takšnim sporočilom so se postavili na stran razlag, po katerih je odgovornost tudi na strani katalonske vlade, ker je ravnala v nasprotju z ustavo. Pozivali so sicer k zmanjševanju napetosti in dialogu, a z vrha EU in skoraj vseh članic nedvoumne obsodbe policijskega nasilja nad katalonskimi volivci ni bilo slišati.

To je, milo rečeno, neprimerno, in Uniji, ki rada pridiga o svojih načelih, kakršna je demokracija, ne more biti v čast. Seveda velja, da se druge članice in institucije ne vpletajo v notranje zadeve, a nasilje takšnih razsežnosti je kaplja čez rob. Temeljna načela veljajo za vse – tako za Madžarsko in Poljsko kot tudi za špansko vlado, ki se je odločila za uporabo sile. Premier Mariano Rajoy bi lahko toleriral referendum in se po njem odločil za politični proces, za nadaljnja pogajanja. Nasilje je razmere poslabšalo in po njem poti nazaj ni več.

Tako kot v drugih primerih je vzpostavljanje primerjav težko in ne vedno logično. Nenavadno je, da se je v evropske razprave vrnilo vprašanje Kosova, ki se je osamosvojilo v drugačnem zgodovinskem kontekstu in na koncu s postopki v okviru Združenih narodov. A Španija ga, v nasprotju z že več kot sto državami, še vedno ni priznala. Strahovi pred nadaljnjimi zapleti v več članicah z avtonomističnimi gibanji so eden od vzrokov za zadržanost EU. Tudi Rajoyeva pripadnost desnosedrinski EPP, ki obvladuje institucije EU, ni zanemarljiv dejavnik.

A primer Katalonije kaže, da se nove politične krize v Evropi lahko razvijejo čez noč.

- **Demokratski proces ogrožen, a ne uničen. Mimi Podkrižnik, poročevalka. Delo, 03.10.2017, str. 3**

Po referendumu v Kataloniji. Mednarodna delegacija pohvalila izvedbo glasovanja o neodvisnosti kljub težkim razmeram Barcelona – Katalonija se podaja na naporno pot samostojnosti. Potem ko se je gibanje za neodvisnost v zadnjih sedmih letih močno okrepilo, tako politično kot civilnodružbeno, so Katalonci v nedeljo večinsko obkrožili »da«. »Da, Katalonija naj postane neodvisna država kot republika.«

Katalonska politika ima načrt – enostransko razglasiti v parlamentu neodvisnost vsaj 48 ur po objavi dokončnih uradnih rezultatov – jasno vizijo, kako naprej, pa imata tudi Španija (ki katalonski referendum še vedno označuje za nezakonitega, potem ko ga je bilo septembra prepovedalo ustavno sodišče v Madridu) in Evropska unija (za katero je katalonsko narodno vprašanje španska domača naloga). Oblast v Barceloni poudarja, da Katalonija po vsem, kar se je zgodilo v nedeljo, ne more biti več tabu za EU, saj so Katalonci vendarle Evropejci. »Zaslužimo si, da nas poslušajo,« je včeraj na tiskovni konferenci dejal predsednik katalonske regionalne vlade Carles Puigdemont, »ne pa da Evropa posluša samo eno, špansko plat zgodbe«.

Ogorčenost mednarodne delegacije

Rezultati referenduma za zdaj še niso dokončno uradni, a kot se je pokazalo, je v težkih in tudi nevarnih razmerah v nedeljo svoj glas oddalo 2.262.424 katalonskih volilnih upravičencev, 2.020.144 jih je glasovalo za Katalonijo kot neodvisno republiko, kar pomeni 90-odstotno podporo da, 7,8 odstotka volivcev pa je obkrožilo ne. Volilna udeležba je bila 49-odstotna. Glasovati je sicer poskušalo 56 odstotkov volivcev, a je bilo 770.000 glasovnic zaseženih na 400 voliščih po regiji. Mednarodna parlamentarna delegacija, ki jo je vodil nekdanji slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel in je spremljala dogajanje na terenu, je v svojem končnem poročilu poudarila »potrpežljivost, odločenost in nenasilnost velikega števila ljudi, ki so prišli, da bi oddali svoje glasove«. Hkrati je izrazila ogorčenost nad »nasiljem španske države, v katerem je bilo ranjenih več kot 800 ljudi«, kakor tudi nad njenim »elektronskim blokiranjem referenduma in zaseganjem volilnih skrinjic«. Opazovalci – med njimi so bili nekdanji in sedanji nacionalni in evropski parlamentarci – so še ocenili, da je glasovanje kljub težkim razmeram na voliščih in provokacijam potekalo »skrbno in profesionalno« v »pozitivnem, mirnem in prijateljskem razpoloženju«. Delegacija je opozorila, da je španska nacionalna policija v nekaterih primerih posegla »brutalno ter pri tem kršila človekove pravice in državljanske svoboščine« ...

Referendum da je sicer pokazal odločenost Kataloncev, da pogumno branijo svojo pravico do glasovanja in demokracijo.

»Rezultat bo morala upoštevati tudi mednarodna skupnost: posebno Evropska unija, Svet Evrope in španska oblast.« Na koncu so opazovalci označili katalonski referendum za uspeh: »Demokratski proces je bil ogrožen, ne pa tudi uničen.«

Poleg tega so parlamentarci obžalovali, ker je španska stran do zdaj zavrnila vse katalonske predloge, da bi sedli za skupno mizo, in izrazili upanje, da se bo osrednja vlada v Madridu s Katalonci vendarle začela pogajati.

Tega si je ves čas do zdaj, kot je bilo na včerajšnji tiskovni konferenci slišati predsednika Puigdemonta, želela tudi katalonska vlada, ki je Madrid nič kolikokrat prosila za pogovor. Na temo referenduma da španski premier Mariano Rajoy ne odgovarja

niti na pisma, medtem ko se je Puigdemont menda vedno pripravljen pogovarjati o kateremkoli vprašanju, in pogovarjal bi se s komerkoli, seveda zelo rad tudi z Evropo.

Danes množična stavka

Včeraj je bilo slišati še glasne pozive tako predsednika Puigdemonta kot drugih katalonskih politikov, denimo Marte Rovire iz Katalonske republikanske levice, naj španska nacionalna policija in civilna garda, posebne oborožene enote, ki so se brez vsakršnega vzroka in povoda znesle nad katalonskimi volivci, takoj odidejo, »mirno in civilizirano«.

Kakor oblast je nad nasiljem španskih represivnih organov zgrožena tudi javnost, ki se je zato protestno zbrala na ulicah.

Danes se bo independentistična Katalonija množično povezala v stavki in tako opozarjala Španijo, Evropo in svet, kako zna stopiti skupaj.

- **Demokratična pravica do samoodločbe. Mimi Podkrižnik. Delo, 03.10.2017, str. 3**

Barcelona – V skupini mednarodnih pravnikov, ki jih je stranka Republikanska levica Katalonije (Esquerra Republicana de Catalunya, ERC) zaprosila za pripravo neodvisnega pravnega mnenja o katalonskem osamosvojitvenem vprašanju, je tudi Ana Stanič. Slovenka, ki že nekaj časa živi med Barcelono in Londonom, pravi, da so v skupini izdelali pravno mnenje ter v njem analizirali načela mednarodnega prava in pravico Katalonije do samoodločbe. Zapisali so, da »bo Katalonija izpolnjevala pogoje za državnost po mednarodnem pravu, če bo takšna večinska volja ljudstva na referendumu, če bodo neodvisnost razglasili izvoljeni predstavniki in bo Katalonija zagotovila učinkovit vladni nadzor«, čeprav španska ustava prepoveduje, da bi referendum lahko pripravila posamezna avtonomna skupnost. »Na naše pravno mnenje bi se katalonska vlada lahko sklicevala, ko bo morda iskala priznanje v tujini in bo državam treba znati pojasniti, zakaj naj bi jo priznale.« Ana Stanič sodeluje tudi s skupino katalonskih domačih in mednarodnih pravnikov, ki pripravljajo tožbe pred evropskim sodiščem zaradi kršitev človekovih pravic, ki so se v Kataloniji dogajale v zadnjih dveh tednih pred referendumom: od aretacij in zasedanja volilnih skrinjic, letakov in glasovnic do več kot dvesto ugasnjenih spletnih strani, zamrznjenih bančnih računov katalonske vlade, posegov v medijsko svobodo in postopkov proti županom zaradi domnevne neposlušnosti. »Dva tedna pred referendumom je bilo kar 14 državnih uradnikov aretiranih na podlagi odločb nekega preiskovalnega sodnika v Kataloniji, ki je odprl tajno preiskavo, ne da bi javno definiral njen obseg [Katalonsko pravosodje je sicer del španskega in ni samostojno, kakršno je bilo, denimo, slovensko pravosodje v odnosu do jugoslovanskega].« pripoveduje Ana Starič. »Aretacije se torej niso zgodile na podlagi odločb državnega tožilca, kar bi bila normalna pot, ampak na podlagi tajne preiskave sodnika. In pridržani sploh niso bili obveščeni, kaj je bil vzrok za njihovo aretacijo. Medtem ko so bili v zaporu, so izvedeli, da jim je špansko ustavno sodišče izdalo dodatno kazen v višini 12.000 evrov na dan, brez kakršnegakoli sodnega postopka. Kar je jasna kršitev 6. člena evropske konvencije o varstvu človekovih pravic.«

Veliko tožb je mogoče pričakovati tudi po nedeljskem referendumu, ko sta se nad katalonskimi volivci znesli španska nacionalna policija in civilna garda.

Ana Stanič še pravi, da je bil katalonski 1. oktober gotovo zgodovinski dogodek, kajti »pravica do glasovanja, na katero so se sklicevali Katalonci, je ena najbolj demokratičnih pravic«.

- **Bruselj na strani Madrida, Berlin poziva k pogovorom. Peter Žerjavič, Barbara Kramžar. Delo, 03.10.2017, str. 3**
Odzivi. Institucije EU se nočejo vpletati v »notranje zadeve Španije« – »Madrid na strani pravne države, a upravičene tudi pritožbe Barcelone«

Bruselj, Berlin – V institucijah EU so se v odzivi na dogodke v Kataloniji glede nezakonnosti referenduma pričakovano postavili na stran Madrida. Pozivajo pa h končanju nasilja. Nemški minister za zunanje zadeve Sigmar Gabriel obe strani poziva k iskanju politične rešitve.

V Bruslju ne glede na policijsko nasilje v Kataloniji vztrajajo pri svojem stališču v zadnjih letih, ki je bolj ali manj enako, kot je veljalo za Škotsko. Če bi se Katalonija osamosvojila, bi bila po razlagah evropske komisije in njenega predsednika Jean-Clauda Junckerja zunaj EU, zato bi spet morala v pristopni proces, če bi želela postati članica. Bruselj še sporoča, da je čas za enotnost in stabilnost, ne za razdeljenost in drobitev. Akterje so pozvali k premiku od konfrontacije k dialogu. Evropska komisija zaupa Rajoyu, da bo upravljal težak postopek ob polnem spoštovanju ustave in v njem zajamčenih temeljnih pravic državljanov. O kakršnemkoli posredovanju med Madridom in Katalonijo sploh nočejo slišati. Tudi primerjave s priznanjem Kosova, ki se v pojavljajo v evropskem tisku, nočejo podrobneje komentirati. Po oceni evropske komisije razmere v Kataloniji in primer Kosova niso primerljivi; Srbija da ni v EU in Kosovo je postalo država v drugačnem kontekstu.

Gabriel: Ohraniti je treba mirno kri!

»Ohraniti je treba mirno kri in se pogajati v okviru pravne države ter španske ustave!« poziva nemški zunanji minister Sigmar Gabriel. Spoštovanje pravne ureditve je po njegovem prepričanju temelj Evropske unije. Poudarja, da Španija ni le tesna partnerica Nemčije v meddržavnih odnosih, EU in Natu, ampak državi povezujejo tudi številna prijateljstva Špancev, ki živijo v Nemčiji, in Nemcev, ki obiskujejo Španijo, »zato je Španija kot močna partnerica in članica EU tudi naš interes«.

Gabriel je prepričan, da Španija lahko premaga notranje razkole, če se bosta obe strani strinjali o skupni poti.

Tudi številni komentarji nemških medijev poskušajo predstaviti argumente in napake obeh strani. Časnik Frankfurter Allgemeine Zeitung piše, da Španija z načelnim ukrepanjem dokazuje, da je pravna država. »V Kataloniji brani temelje demokracije: politiki se morajo podrediti zakonom in sodiščem.« Položaj se po njihovem mnenju razlikuje od tistega v baltskih državah in na Balkanu, saj sta bili Sovjetska zveza in Jugoslavija diktaturi, Španija pa je demokratična pravna država. »To so katalonski separatisti na poti k tako imenovanemu referendumu spodkopali s preziranjem sodnih odločitev.«

A tudi vlada v Madridu ni nedolžna, z ignoranco do nacionalnih ambicij Kataloncev velja Rajoy za najboljšega pomočnika tamkajšnjih nacionalistov. V konservativnem nemškem časopisu verjamejo, da EU lahko le podpira špansko vlado, karkoli drugega bi bilo žrtvovanje verodostojnosti v konfliktih z »notoričnimi kršilci pravne države« v Varšavi ali Budimpešti. Številni nemški opazovalci se bojijo, da se bo položaj le še poslabšal, saj imajo poleg Katalonije velike zamere na račun centralne oblasti tudi nekateri drugi deli države.

- **Katalonija ni edini evropski problem. Damjan Slabe. Delo, 03.10.2017, str. 3**

Separatizmi. V Evropi je še veliko narodov, ki bi radi svojo državo, zato je EU tako previdna in zadržana

Eno je, kadar se narodi osamosvajajo izpod diktatur, kot se je v 80. in 90. letih dogajalo ob Baltiku in na Balkanu, ko sta razpadali Sovjetska zveza in Jugoslavija, nekaj drugega pa, ko razdirajo demokratične države, so zadržanost Evropske unije povzeli v nemškem časniku Faz, ki velja za enega vplivnejših evropskih medijev.

Ravnanje španskega premiera Mariana Rajoya, ki je soodgovoren, da so razmere med nedeljskim referendumom šle tako daleč, je po mnenju frankfurtskega dnevnika vredno vseevropske obsodbe, toda ko gre za pravno državo, ima španski premier popolnoma prav, komentirajo v Fazu. Španija je demokratična evropska država in v taki se morajo politiki podrediti zakonom in razzsodbam sodišč, ne pa probleme reševati na ulicah. Stališče konservativnega nemškega dnevnika je zelo blizu stališčem EU, ki je v primeru katalonske odcepitve od Madrida zelo zadržana. Kajti v Evropi je še kar nekaj narodov, ki bi se radi odcepili in ustanovili svojo državo.

Baskija

V Španiji so poleg Katloncev še Baski, ki s svojo provinco Navaro in prestolnico Pamplono sicer niso tako bogati, uživajo pa davčno samostojnost in so vse od časov Francove diktature znani po svoji nacionalistično-separatistični organizaciji Eta, ki je v pol stoletja v atentatih ubila več kot 800 ljudi. Leta 2011 se je Eta odrekla oboroženemu nasilju, toda prizadevanja za samostojnost Baskije niso potihnila.

Flandrija

Tretji tak primer mogočega separatizma v zahodni Evropi je Novo flamsko zavezništvo Barta De Weverja, ki je na zadnjih belgijskih volitvah postalo najmočnejša politična sila v Flandriji. De Wever je prepričan, da bi Flamcem šlo bistveno bolje brez Valoncev, kar pa bi privedlo do velikega problema. Belgija je namreč sestavljena iz večinoma nizozemsko govorečega flamskega in francosko govorečega valonskega dela ter Bruslja, ki je dvojezičen. Če bi se Flamci v resnici odcepili, država ne bi izgubila le pol prebivalstva in večino gospodarske moči, ampak bi nastal tudi problem, čigav bi bil v tem primeru Bruselj, kjer sta sedeža EU in Nata.

Škotska

Samostojna Škotska, ki ima že dolgo svoj parlament in je v Združenem kraljestvu več kot tri stoletja, je na referendumu o odcepitvi že glasovala. Neuspešno. Odkar se je London odločil za brexit, je referendum spet aktualen, saj naj bi se v Edinburgu menda odločili, da bodo počakali na nekaj več podrobnosti o britanskem izstopanju iz EU in nato predvidoma jeseni 2018 še enkrat izvedli glasovanje o svoji osamosvojitvi in nadaljevanju članstva v EU.

Južna Tirolska

Poseben primer je skrajni sever Italije, ki je do konca prve svetovne vojne pripadal avstro-ogrskemu cesarstvu, po Mussolinijevi prisilni italijanizaciji pa se je v poveljni Italiji kar dobro znašel. Dobil je veliko politične in jezikovne avtonomije ter celo del davčnih prihodkov. Toda med evropsko finančno krizo je separatizem tudi tam hitro dobil krila. Številni južni Tirolci, ki jim gre gospodarsko zelo dobro, namreč nočejo imeti problemov z Italijo in njenimi dolgovi. Kar jih oddaljuje od Rima in je podoben problem, kot ga je pred časom imel ves industrijsko in gospodarsko razviti sever sosednje države, ki se je kot samostojna »Padanija« pod vodstvom Severne lige zavzemal za odcepitev od Rima, in zaostalega juga italijanskega škorinja.

Korzika

Svoj problem s separatisti imajo tudi Francozi, ki so si dolgo časa prizadevali na vse načine in tudi jezikovno podrediti Korzičane, kar je privedlo do oboroženega separatizma Nacionalne fronte za osvoboditev Korzike (FLNC), ki si je leta dolgo prizadevala za nasilno odcepitev od Francije. Pri tem je napadala tako predstavnike kot simbole francoske države, vse do požiganja otoških počitniških hišic Francozov. Pred tremi leti se je FLNC odpovedala oboroženemu ilegalnemu boju, toda konflikt še vedno obstaja.

Vse največje zahodnoevropske države od Španije, Francije, Velike Britanije do Italije imajo torej probleme s svojimi »odcepitelji«, zanje pa, kot je v svojem pregledu »evropskih Korzik« zapisal Deutsche Welle, ni imuna niti Nemčija. Ima namreč svojo Bavarsko, ki v nemškem merilu ustvari podobno velik delež BDP kot Katalonija v Španiji in ki ima že v imenu zapisano, da je »Svobodna država Bavarska«. Namesto zvezne CDU kanclerke Merklove ima svojo, samo deželno bavarsko Krščansko socialno unijo (CSU), pri tem pa nikoli ne pozabi povedati, da velika večina drugih zveznih dežel dobro živi predvsem na njen račun in da bi bilo lahko tudi drugače.

- **Denar za pouk slovenščine le našli. Blaž Močnik. Delo, 03.10.2017, str. 4**

Kanalska dolina. Zaradi finančnih zapletov se 250 otrok ni učilo slovenščine

Ovčja vas – Pouk slovenskega jezika se od včeraj spet izvaja tudi v Kanalski dolini, saj so odgovorni z ministrom za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazdom Žmavcem našli denar za honorar učiteljice slovenščine.

Kaj so se na sestanku dogovorili minister Žmavc s predsednikoma Slovenske kulturno-gospodarske zveze in Svetom slovenskih organizacij Rudijem Pavšičem in Walterjem Bandljem, Anno Wedam iz Združenja Dom Mario Černet in Rudijem Bartalothom iz Slovenskega kulturnega središča Planika, ni jasno. Z urada za Slovence v zamejstvu in po svetu so pojasnili samo to, da lahko okoli 250 otrok vseh narodnosti Kanalske doline spet obiskuje pouk, podrobnosti dogovora pa bodo razkrili v prihodnjih dneh.

V Delu smo poročali, da strošek učiteljice ne znaša niti 20.000 evrov za šolsko leto, vendar je Deželna posvetovalna komisija za Slovence v Furlaniji - Julijski krajini zavrnila prošnjo za denarno pomoč. Pouk slovenščine v vrtcih in šolah v Ukvah, Žabnicah in na Trbižu ni del italijanskega javnega šolstva. Poučevanje slovenskega jezika naj bi zdaj finančno podprli obe krovni organizaciji Slovencev v Italiji. »Intenzivno si bomo prizadevali za vzpostavitev dolgotrajnejše in sistemske rešitve,« je omenil Bandelj.

Začetek trijezičnega šolstva

To je začetek trijezičnega šolstva v dolini, kar so na začetku leta s podpisom resolucije predlagala slovenska društva Don Mario Černet, Planika in Don Eugenio Blanchini, društvo nemško govorečih Kanalčanov Kanaltaler Kulturverein ter občinski upravi v Naborjetu – Ovčji vasi in Trbižu. Podpisniki od države zahtevajo za šole vseh vrst in vseh stopenj trijezično

izobraževanje v italijanščini, slovenščini in nemščini v omenjenih občinah, medtem ko Slovenci upajo na razširitev pouka slovenščine na celotno območje Videmske pokrajine po vzoru Goriškega in Tržaškega območja.

• **Pred vrati samostojnosti. Mimi Podkrižnik o utopičnem dogajanju v Kataloniji. Delo, 03.10.2017, str. 5**

Če česa, potem bi se od Kataloncev lahko ogromno naučili o povezanosti in solidarnosti. V Evropi danes ni naroda, ki bi bil sposoben tako tesno stopiti skupaj, pravi Simona Škrabec, prevajalka in esejistka, ki že več let živi v Barceloni. In prav zato so tudi priklecali do vrat samostojnosti. Jim jih bo na koncu vendarle uspelo še odpreti?

Kako so ljudje v nedeljo – ko se je mnogim v udobni Evropi zdelo, da Katalonci samo z glavo silijo skozi španski zid – trmasto vztrajali pri svojih stoletnih sanjah in so izpeljali do konca (po ustavi španske kraljevine nezakonito, a) tako zeleno glasovanje o neodvisnosti, je gotovo vredno občudovanja. Strnjene množice volivcev so se že od petih zjutraj zbirale pred vrati volišč, večinoma pred šolami, da bi kot živi zid preprečile, da bi nacionalna policija in civilna garda zapečatili vrata ali zasegli volilne skrinjice in glasovnice. Skupaj in povezani v milijonih so ostali, četudi je španska stran, kot je že vnaprej napovedal premier Mariano Rajoy – politik, po katerem je »dovoljeno vse« – segla po zelo skrajnih sredstvih: nad volivce, ki so hoteli le demokratično glasovati, se je spravila z gumijastimi naboji in gumijevkami, ob čemer so se spet sprostile nekatere prastare kolektivne in nič manj osebne frustracije, ko se »večvredni Španec« lahko spravi nad »manjvrednega Katalonca« – in (španski) policist pozabi, da, tudi sam človek, pretepa človeka. Samo skupaj in nič drugega, so se Katalonci hrabril prav tako včeraj, ko so politično upali, da bo mati Evropa vendarle prepoznala njihovo stisko, potem pa je ta Barcelono mačehovsko postavila na staro mesto, nasilni zaščitniški Madrid pa le nežneje okrcala. No, no, tepsti, tega pa res ne kaže početi ...

A kot je katalonski predsednik Carles Puigdemont na včerajšnji tiskovni konferenci odločno poudaril, ne kaže podcenjevati niti Kataloncev. V Kataloniji se zdijo ljudje močni drugače: po pripravljenosti na dialog, za katerega prosijo Madrid že leta, po potrpežljivosti, dostojanstvenosti in vedrosti, ki so jih izkazovali na vseh množičnih independentističnih demonstracijah v zadnjih letih in nič manj v nedeljo, ko so bili tepeni, a jim je uspelo ohraniti mirno kri.

Seveda je prav in je treba nenaivno povedati, kako kakšna polovica Kataloncev na glasovanje ni prišla: morda zato, ker je bil po špansko »nezakonit« ali ker sploh ne verjamejo vanj. Mogoče jih je bilo strah policije, lahko da zato, ker je bilo pritiskov preveč in prav tako manipulacij, in da ne govorimo o španskih aretacijah v zadnjih dveh tednih, vseh medijskih blokadah, tožbah, celo blokiranju bančnih računov katalonske vlade ...

Toda danes naj bi skoraj vsi Katalonci množično stavkali – in tako »ustavili« svoj konec, tudi konec Španije, Evrope in sveta. Naj se jih vendarle vidi in sliši, naj oholo gluha mednarodna skupnost vendarle uvidi njihovo prastaro stisko. Kako naj drugače vstopijo v svoje sanje? Saj niso ideali kot dialog, nenasilje, želja po spremembah, po več demokracije ... samo za velike otroke?

• **S skupnimi močmi nad prastaro okovje. Mimi Podkrižnik. Delo, 04.10.2017, str. 3**

Katalonsko vprašanje. S stavko proti nedavnemu španskemu policijskemu nasilju, v katerem je bilo ranjenih okoli tisoč ljudi

Sodobni svet, ves čas priključen na medijska in socialna omrežja, je včeraj spet lahko spremljal, kako množično so se sposobni povezati Katalonci. Ogorčeni nad nasiljem, s katerim sta se med nedeljskim referendumom nad katalonskimi volivci znesli nacionalna policija in civilna garda, so preplavili Barcelono in se proti represiji španske države povezali tudi v drugih mestih. Katalonija se je miroljubno strnila v splošno stavko.

Proti nasilni državi, v bran svobodi, a tudi v stiski so na nekem trgu s svojimi telesi izpisali: »Pomagaj nam, Evropa.« Prav tako drugod po regiji so širili napredna sporočila demokracije, nenasilja in miru, v katerih so se prepoznali ljudje zelo različnih poklicev in starosti: odzvali so se na poziv sindikalnih združenj oziroma katalonske ministrice za delo, družino in socialne zadeve Dolores Basse, ki je pri tem posebej poudarila, da je treba protestirati mirno.

Splošni stavki, s katero so ohromili običajni ritem Barcelone, so se pridružile tako javne univerze kot tudi šole in v kar 75 odstotkih zdravstveni sektor, močno (v 40 odstotkih) obremenjen je bil javni promet (zelo zgodaj zjutraj je sicer še bilo mogoče brez težav poleteti iz Barcelone), trgovanje in poslovanje pristanišča, delo je prekinila tudi vlada. Stavko je podprla mestna hiša, zaprte so ostale nekatere turistične znamenitosti, denimo Gaudíjevi Sagrada Família in Casa Batlló, pa tudi v nogometnih klubih treningov ni bilo ... Katalonci so v šole, kjer je v nedeljo razsajala španska policija, prinašali cvetje. Neredki so tako v Barceloni kot v Reusu demonstrirali pred postajami nacionalne policije in civilne garde, ki sta na referendumski dan poškodovali okoli tisoč ljudi, nekatere med njimi huje. Za povrhu jih je bilo po ulicah slišati, kako himnično prepevajo L'Estaco (»l'estaca« pomeni dobessedno kol), staro pesem Lluísa Llachsa, ki govori o težkih občutjih priklenjenosti – ki pa se jih je s skupnimi močmi vendarle mogoče znebiti. Skupaj je mogoče izriti še tako globoko zabit kol, so Katalonci peli že med frankistično diktaturo in prepevajo zdaj, ko se podajajo na zahtevno pot samostojnosti.

Peticija v podporo Kataloniji

Dva dni po referendumu – ki ga španska vlada Mariana Rajoya označuje za »nezakonitega«, a je, kot za Delo razlaga mednarodna pravica Ana Stanič, ustavno sodišče v Madridu le začasno suspendiralo katalonski zakon o referendumu, zdaj pa ima pet mesecev časa, da izda odločbo, ali je zakonit ali ni – se je na ulicah Barcelone povezal okoli 300.000 ljudi. »In (spet) ni bilo nobenega izgreda,« je tvitnila županja Ada Colau. Zagovorniki neodvisnosti, ki so se na nedavnem glasovanju v 90 odstotkih izrekli za Katalonijo kot neodvisno republiko, in tudi vsi drugi so tako spet počastili demokratično moderno evropsko družbo, tako, v kateri je mogoče izražati svoje mnenje tudi na referendumu.

V Sloveniji kroži peticija v podporo katalonskemu narodu (https://www.pravapeticija.com/podpora_kataloniji), ki jo je prvi podpisal naš prvi slovenski predsednik Milan Kučan. O naklonjenosti vsaj dela slovenske družbe zdaj že pišejo katalonski mediji, kot so včeraj navajali francoskega premiera Edouarda Philippa, ki je izjavil, da »zaupa Madridu, da bo znal najti pot iz krize«. S temi besedami se je odzval na pobudo domačega radikalnega levičarja, poslanca Jean-Luca Mélenchona, da bi Francija morda poskrbela za mediacijo med sprtima Barcelono in Madridom. »Iz krize se bo mogoče rešiti samo z dialogom.«

In kaj bo sledilo?

Po načrtih naj bi, kot piše madridski El País, španski predsednik vlade Mariano Rajoy, za katerega »referenduma ni bilo«, na temo katalonske krize v kongresu govoril prihodnji teden, še prej pa naj bi se sestal z voditelji drugih političnih strank. Vodja Podemosa Pablo Iglesias Turrión, ki zagovarja pravico do glasovanja in je obsodil nedeljsko divjanje španskih represivnih organov, je že izjavil, »da bo Katalonija v Španiji mogoča samo, če v vladi ne bo več Ljudske stranke Mariana Rajoja. In takšno sliko države si je želeli.«

Katalonski parlament naj bi, kot je v ponedeljek na tiskovni konferenci poudaril predsednik Carles Puigdemont, za sklepno dejanje — razglasitev neodvisnosti v 48 urah po dokončni uradni objavi rezultatov — poskrbel še ta teden. Referendum je za katalonsko politiko veljaven, njegov izid pa pot do dokončne ločitve od španske kraljevine. Negotovosti, kaj bo sledilo, katere poteze bi utegnil narediti Madrid, je veliko. Zloglasni 155. člen španske ustave — sprejeli so jo v tranzicijskem obdobju leta 1978, ko je bila diktatura še močno zasidrana v glavah politike in ljudi — se zdi kot nevarna grožnja. Do zdaj se osrednja oblast ni še nikoli odločila zanj, a če bi se, bi to pomenilo, da bi lahko sprejela ukrepe, s katerimi bi si popolnoma podredila regionalno vlado in začela Katalonijo voditi iz Madrida. A tudi v prestolnici se politične razpoke lahko povečajo ...

- **Neodvisnost. Saša Vidmajer. Delo, 04.10.2017, str. 6**

Dom in svet

Spet in spet se pojavljajo regije, ki hočejo po tem, ko so dolgo živele znotraj velikih državnih tvorb, zaživeti svoje lastno življenje, hočejo samostojnost in neodvisnost. To bi tu že morali vedeti, Slovenija je v začetku devetdesetih sama prehodila isto pot. Zato ne bi smela biti v zadregi zaradi zdajšnjih dilem Kurdistana in Katalonije. Kako odrečeš nekemu drugemu tisto, k čemur si sam stremel?

V preteklih desetletjih, po padcu berlinskega zidu, je nastalo kakih 30 novih držav. Razpadle so Sovjetska zveza, Jugoslavija, Češkoslovaška, nastala je združena Nemčija, samostojnost je doseglo Kosovo, med najmlajšimi je Južni Sudan. V času po koncu hladne vojne so vse, z nepomembnimi časovnimi razmiki, dosegle mednarodno priznanje in mednarodnopravno subjektiviteto. Združeni narodi so leta 1948, ob nastanku, imeli 51 članic, po dekolonizaciji in pred padcem zidu 159, zdaj svetovna organizacija vključuje 193 suverenih članic. Države torej nastajajo in propadajo, nacionalne meje niso nekaj dokončnega, v današnjem svetu je vse več zahtev za novo samostojnost in neodvisnost. Premnogim se zdi, da je treba ohraniti obstoječe meje in se izogniti pretirani fragmentaciji, a ljudje se oklepajo vse ožje identitete: katalonske, kurdske, flamske, škotske. Državne meje, o katerih ni strinjanja državljanov, so nesmiselne.

Konec septembra so iraški Kurdi izglasovali neodvisnost, minulo nedeljo je uprizorila referendum Katalonija. Vsaka ločitev je težka, nekatere so nemogoče, žametnih razhodov tako rekoč ni. In vendar je način, kako je španska vlada ravnala s Katalonci, spomin na neke druge čase, mislili smo, da je v Evropi nezamisljiv. Kako je mogoče, da politično-institucionalnega vozla med Madridom in Barcelono ni bilo mogoče razplesti kot na Škotskem in v Quebecu? Britanski premier David Cameron je leta 2014 veliko tvegala, dopustil je referendum, to je pristop, ukoreninjen v britanski demokratični kulturi. Podobno se je Quebec leta 1995 odločal o odcepitvi od Kanade, naposled se je odločil drugače. Nemara pa je Španija drugačna država. V desetletjih po smrti generalissima leta 1975 je dosegla izjemen napredek, težko bi našli evropsko državo, ki je v tako kratkem času dosegla tako veliko — pa vendar ima kratko tradicijo demokracije. Podoba, ki smo jo te dni gledali na katalonskih ulicah, je temačna.

Kako se torej rojevajo države? Stvarnost nacionalnih meja je vedno zelo daleč od načel samoodločbe. Na eni strani je država, ki nasprotuje unilateralni odcepitvi, na drugi demokratična težnja, ki je ni mogoče ustaviti.

Nacionalne meje in politične povezave niso nespremenljiva, večna entiteta, temveč človeške iznajdbe, ki se spreminjajo, kakor se spreminjajo politične in ekonomske potrebe in preference državljanov, pišeta Alberto Alesina in Enrico Spolaore, ena izmed najboljših ekspertov za independentizem. Ukvarjata se z ekonomsko analizo nastajanja in spreminjanja političnih meja (La Misura delle Nazioni). V času »demokracije, ekonomske integracije in mednarodnega sodelovanja je čedalje več pobud za avtonomije in oblikovanje novih malih držav [...] politično in moralno problematično je, da bi zadrževali tovrstne težnje«.

- **Vojna proti velikemu »zunanjemu sovražniku«. Boris Čibej. Delo, 04.10.2017, str. 6**

Madžarska in pribežniki. Vlada Viktorja Orbána sprašuje državljane, kaj menijo o »Sorosovem načrtu«

Vlada v Budimpešti je razposlala madžarskim državljanom novo »javnomnenjsko raziskavo«, v kateri jih sprašuje, kaj menijo o domnevnem načrtu filantropa Georgea Sorosa in njegovih podpornikov- v Bruslju, da mora Evropska unija- vsako leto sprejeti milijon migrantov iz Afrike in Bližnjega vzhoda.

Na Madžarskem bodo parlamentarne volitve šele prihodnje pomlad. Čeprav ankete napovedujejo prepričljivo zmago že zdaj vladajočemu Fideszu, je ta že začel predvolilni boj, ena od glavnih tem stranke premiera Viktorja Orbána pa bo po mnenju analitikov (p)ostal boj proti »zunanjim sovražnikom«, ki pripravljajo revolucionarni upor proti sedanjim madžarskim oblastem, in načrtu, ki ga podpira tudi Evropska unija, da bi poselili staro celino z »nezakonitimi prišleki«. »Za poskusom fizične odstranitve Orbánove vlade in potencialno poplavo nezakonitih migrantov, ki jih naši državi vsiljuje EU, je seveda George Soros,« je pred kratkim kolumnistka Eva Balogh pojasnila razmišljanje madžarskih oblastnikov.

Sedem točk »Sorosovega načrta«

V teh dneh bodo ti oblastniki kakim 8 milijonom Madžarov poslali vprašalnik o tem, kaj menijo o »Sorosovem načrtu«. Tega so ljudstvu na kratko opisali v sedmih točkah, vsako pa opremili s kontekstualnim pojasnilom, ki temelji na dveh v zahodnih medijih objavljenih promigrantskih komentarjih filantropskega milijarderja. »George Soros hoče prepričati Bruselj, da bi namestil vsaj milijon migrantov iz Afrike in Bližnjega vzhoda na ozemlju Evropske unije, vključno z Madžarsko,« je prva točka nacionalnega vprašalnika, v njenem pojasnilu pa piše, da se s tem Sorosovim stališčem strinjajo tudi v evropskem parlamentu.

V drugi točki so zatrili, da hoče Soros »z uradniki v Bruslju podreti ograje in odpreti meje za migrante«, kot dokaz pa povzeli njegovo dve leti staro misel, da je »naš cilj zaščita beguncev, nacionalne meje pa to preprečujejo«. Kot tretjo točko »Sorosovega načrta« je madžarska vlada navedla namero Bruslja »po vzhodni Evropi nasilno prerazporediti migrante, ki so se že zbrali v zahodni Evropi«.

A to ni dovolj, v četrti točki so zatrдили, da bo po »Sorosovem načrtu« Bruselj poleg tega še prisilil vse članice EU, da bodo vsakemu migrantu izplačale 9 milijonov forintov (nekaj manj kot 29.000 evrov) socialne podpore. V peti točki so zapisali, da si filantrop, ki se je pred 87 leti rodil na Madžarskem, prizadeva, da bi sodišča izrekala migrantom nižje kazni za njihove prestopke kakor običajnim državljanom. V šesti točki je Budimpešta obtožila Sorosa, da hoče zmanjšati vpliv nacionalnih jezikov in kultur evropskih držav, da bi pospešil integracijo nezakonitih migrantov. Kot zadnjo operacijo, ki jo proti njim pripravlja Soros, so v vprašalniku navedli »pripravo političnih napadov proti državam, ki nasprotujejo migrantom, in njihovo strogo kaznovanje«.

Neuravnotežene mednarodne organizacije

V mednarodnih organizacijah, ki jih oblasti v Budimpešti obtožujejo, da so »neuravnotežene«, ker tudi same prejemajo Sorosova sredstva, so obsodili nov madžarski napad na Sorosa. »To je absurdno in neverjetno,« je izjavila direktorica madžarske podružnice Amnesty International Julie Ivan. Predstavniki organizacije Human Rights Watch so zatrдили, da Orbánova vlada v tej novi »kampanji mržnje« uporablja »sprevržene polresnice, saj Bruselj od članic EU zahteva, naj v dveh letih namestijo zgolj 50.000 beguncev«.

Po podatkih v madžarskih medijih bo nova »vseljuska anketa« o domnevnem Sorosovem načrtu madžarske davkoplačevalce stala več kot 20 milijonov evrov. A to ni prvi tovrstni napad na dobrotnika Sorosa, ki je konec osemdesetih let prejšnjega stoletja finančno pomagal tako mlademu in nadobudnemu liberalnemu politiku Viktorju Orbánu kot njegovi stranki Fidesz, zdaj pa ga ta nehvaležno obtožuje, da »poskuša na skrivaj in s tujim denarjem vplivati na madžarsko politiko«.

Aprila je madžarski parlament sprejel nov zakon o šolstvu, s katerim so onemogočili delovanje Sorosove Srednjeevropske univerze v Budimpešti, na začetku julija pa so iz proračuna namenili 18 milijonov evrov za ogromne plakate z nasmejanim filantropom, ki so jih razobesili po državi, na njih pa je pisalo »Ne smemo dopustiti, da se Soros zadnji smeje«.

- **Danes na vladi grafični prikaz meje med Slovenijo in Hrvaško. Zoran Potič. Delo, 05.10.2017, str. 2**

Implementacija. Erjavec ne želi javno polemizirati s Cerarjem o arbitražni sodbi – V Piranskem zalivu doslej zaznali več kot 300 incidentov

Ljubljana – Priprave na implementacijo arbitražne sodbe so pri koncu, vseh deset zakonov je pripravljenih, v državnem zboru bodo do začetka novembra, so informacije s koalicijskega sestanka. V prihodnjih dneh bo sklican sestanek vodij poslanskih skupin, kjer bo tudi predstavljeno opravljeno delo.

Slovenski zunanji minister in predsednik Desusa Karl Erjavec včeraj pred začetkom koalicijskega sestanka ni bil preveč razpoložen za pogovor o ukoru, ki mu ga je v Talinu podelil predsednik vlade Miro Cerar, češ da s svojimi izjavami dela za hrvaške interese. Erjavec je včeraj dejal le, da se s tem ne strinja in da se premier moti, da pa o tem ne namerava polemizirati s predsednikom vlade, »ker nismo v razredu«.

Iz dobro obveščenih krogov je bilo včeraj slišati pojasnila, da se Cerar za javni ukor ni odločil brez razlogov, saj je menda Erjavcu za zaprtimi vrati večkrat dejal, naj se glede Hrvaške umiri. Zniževanje tonov do Hrvaške je za premiera toliko pomembnejše, ker po srečanju z nemško premierko Angelo Merkel in francoskim predsednikom Emmanuelom Macronom v krogih premiera menijo, da v teh dveh najpomembnejših evropskih državah izražajo polno razumevanje do slovenskih argumentov. Cerar naj bi bil še zlasti vesel stališča francoskega predsednika, ki je menda pokazal velik interes, da se problem implementacije arbitražne sodbe med Slovenijo in Hrvaško čim prej reši.

V kabinetu predsednika vlade so prepričani, da so v Talinu uspešno predstavili slovenske argumente, še zlasti je bilo treba tujim državljanom pojasniti, zakaj je Cerar odpovedal že dogovorjeno srečanje z Andrejem Plenkovičem v Zagrebu.

Po nujnem postopku

Dejstvo je, dodajajo dobro obveščeni krogi, da je bila Slovenija doslej izrazito bolj aktivna pri nagovarjanju Hrvaške, naj se začne pogovarjati o implementaciji sodbe, po incidentu v GS Združenih narodov pa naj Hrvaška ustvari razmere za nadaljevanje dialoga. Žogica je na strani Andreja Plenkovića.

Po včerajšnjem sestanku koalicije je bilo slišati, da so se vladni partnerji pogovorili o dosedanjem poteku priprav na implementacijo arbitražne sodbe, določili pa naj bi tudi taktiko in tempo sprejemanja zakonodaje. V svežnju za implementacijo je deset zakonov, trije imajo prednostno vlogo: interventni zakon, s katerim bi reševali težave prebivalcev, prizadetih zaradi meje, zakon o evidentiranju nepremičnin in zakon o morskem ribištvu. Ti trije bi se lahko znašli na vladi že prihodnji teden. Se bo pa vlada na današnji seji seznanila s kartografskim delom, saj je uprava za geodezijo na podlagi arbitražne sodbe pripravila grafični prikaz meje med Slovenijo in Hrvaško v merilu 1 : 5000.

Na koaliciji so včeraj potrdili, da so vladne službe pripravile vse gradivo za odbor za zunanje zadeve (OZP), ki bo prihodnjo sredo nadaljeval prekinjeno sejo z 29. junija, ko je bila objavljena arbitražna sodba. Predsednik OZP Jožef Horvat pričakuje, da bo vlada predstavila grafični prikaz meje in da bodo dobili poslanci prevod arbitražne sodbe. Po informacijah iz vlade sta oba dokumenta pripravljena, na prevod sodbe se je čakalo kar tri mesece, zdaj pa je treba opraviti le še nekaj pravnih korektur.

Da bodo imeli v prihodnjih mesecih veliko dela z implementacijo, priča podatek, da bo vlada novembra in decembra vložila v zakonodajno proceduro večino od desetih zakonov, ker pa se rok za priprave na implementacijo sodbe izteče 29. decembra, je jasno, pojasnjujejo v koaliciji, da bo treba zakone sprejemati po nujnem postopku.

Slovenska morska policija je v Piranskem zalivu doslej zaznala že več kot 300 kršitev, ki so jih povzročili ali hrvaški ribiči ali hrvaška policija.

- **Španski kralj podrl še zadnji most. Mimi Podkrižnik. Delo, 05.10.2017, str. 3**

Po katalonskem referendumu. Če bi si Španija popolnoma podredila Katalonijo, se lahko vse spremeni

Nekaj dni po nedeljskem referendumu, na katerem se je 90 odstotkov volilnih udeležencev opredelilo »za neodvisno republiko Katalonijo«, je v Barceloni in Madridu veliko negotovosti, kako bo katalonska politika na koncu odprla vrata v samostojnost. Zdaj je mogoče slišati, da naj bi parlament v Barceloni neodvisnost razglasil predvidoma v ponedeljek.

V zadnjem trenutku žogice med katalonsko in špansko stranjo ni umiril niti kralj Filip VI., od katerega so Katalonci veliko pričakovali, a je še dodatno prilil olja na ogenj. V torek, ko se je Katalonija množično povezala v splošno stavko, je med televizijskim nastopom okrcal vlado v Barceloni, češ da neodgovorno deluje »onkraj prava in demokracije« ter kaže nesprejemljivo pomanjkanje lojalnosti španski državi.

Medtem ko je govoril o »razbiti katalonski družbi«, ki se pogreza »v konflikt«, je, kot je zdaj mogoče razumeti iz analize, podrl še zadnji most, da bi sprti strani vendarle sedli za skupno mizo ter se začeli pogovarjati in pogajati. Četudi po pisanju katalonskega spletnega časopisa VilaWeb monarh ni omenjal nobenih konkretnih ukrepov, je dal s svojim nastopom jasen znak vladajoči Ljudski stranki v Madridu, da lahko povleče tudi najostrejše poteze. Namesto da bi deloval spravljivo, ni niti z besedico omenil nedeljskega divjanja španske nacionalne policije in civilne garde, v katerem je bilo ranjenih skoraj tisoč Kataloncev. Odločno pa je poudaril, kako bodo španski organi sprejeli vse mogoče ukrepe za vzpostavitev »ustavnega reda«. Katalonska vlada, po besedah kralja Filipa VI., gospodarsko in socialno ogroža tako Katalonijo kot celotno Španijo.

»Primerno in sorazmerno« ... nasilje

Katalonce je spet »ponižal« tudi španski državni tožilec, ki je za premierom Marianom Rajoyem in podpredsednico vlade Sorayo Sáenz de Santamaría ponovil, da je bilo nedeljsko vedenje španskih represivnih organov »primerno in sorazmerno«, zato preiskava ni potrebna. Sporočilo je jasno, a za Katalonce popolnoma nesprejemljivo: policisti, ki so streljali z gumijastimi naboji, udarjali z gumijevkami, uničevali šolska poslopja ..., se nimajo ničesar bati, menda niso storili nič takega, da bi morali biti kaznovani.

Ni nepomembno, da je špansko pravosodje včeraj zjutraj že sprožilo preiskavo proti prvemu človeku katalonske policije Josepu Lluísu Traperu in proti nekaterim odgovornim independentistom iz civilnodružbenih organizacij, ki se bodo morali zagovarjati zaradi »vstaje«. Katalonsko policijo bremenijo, da se 20. septembra – na dan, ko je bilo aretiranih štirinajst katalonskih državnih uradnikov višje in nižje ravni – ni odzvala dovolj hitro in zato ni preprečila množičnega protesta proti civilni gardi; civilni gardisti so menda ostali ujeti v neki stavbi v Barceloni. Po španskem pravnem redu lahko funkcionarji, obtoženi »upiranja«, dobijo tudi do petnajst let zapora.

Vedno znova mirni?

Čeprav Katalonija, kjer živi 7,5 milijona ljudi in je najbogatejša regija v Španiji, vedno znova pokaže – in je bilo očitno tudi med torkovo splošno stavko –, kako množično, mirno, dostojanstveno in veselo se zna povezati na ulici, ni mogoče reči, da ni strahu pred morebitnimi izgredi, provokacijami in uličnim nasiljem. Tudi nasprotna stran, unionisti se namreč združujejo na posameznih trgih, kjer vzklikajo gesla kot »Živela Španija!« in izobešajo španske zastave. Za zdaj (neprijetnih) srečevanj med nasprotnimi si skupinami še ni bilo, vprašanje pa je, kaj se lahko zgodi v prihodnjih dneh, ko bo Katalonija, potem ko naj bi parlament razglasil neodvisnost, pritisnila na kljuko in si odprla vrata v samostojno republiko. Če vladajoči španski in katalonski politiki do takrat ne bodo zmogli sestati za skupno mizo in bo Madrid naredil skrajno potezo – si po 155. členu ustave popolnoma podredil Katalonijo – bi bila to, kot je za BBC izjavil katalonski predsednik Carles Puigdemont, »napaka«, zaradi katere bi se lahko vse popolnoma »spremenilo«.

Predsednikov nagovor

V sinočnjem televizijskem nagovoru je katalonski predsednik Carles Puigdemont opozoril, da je politika španskega konservativnega predsednika vlade Mariana Rajoya katastrofa za Katalonijo. Opomnil je, da je politična kriza zdaj tako huda, da je čas za mediacijo, Katalonija je nanjo pripravljena – dobivajo veliko ponudb – Španija pa jo »neodgovorno« zavrača. »Vedno bom ponavljal: dialog in dogovor sta del politične kulture našega naroda.«

Predsednik Puigdemont je tudi poudaril, da je treba rezultat nedeljskega referendumu, na katerem je 90 odstotkov vseh, ki so glasovali, podprlo neodvisno republiko Katalonijo, uresničiti. Kritičen je bil tudi do španskega kralja Filipa VI., ki se je v torek postavil na stran vladajoče Ljudske stranke v Madridu in ostro proti Kataloniji.

• Katalonija ne more računati na EU. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 05.10.2017, str. 3

Bruselj – Institucije Evropske unije še naprej zavračajo kakršnokoli vpletanje v katalonsko vprašanje in obe strani le pozivajo k dialogu. Katalonija v svojih prizadevanjih za neodvisnost nima podpore niti v evropskem parlamentu.

Osrednje vodilo v razpravi evropskih parlamentarcev v Strasbourgu, ki je bila sklicana po nedeljskem referendumu in nasilju, je bila nujnost spoštovanja španskega ustavnega reda.

Prvi podpredsednik evropske komisije Frans Timmermans je na začetku poudaril, da je najpomembnejše vprašanje vladavina prava in da ga je katalonska vlada z referendumom ignorirala. Prizori v nedeljo so bili v njegovih očeh žalostni.

»Nasilje nikoli ni odgovor in ni rešitev,« je povedal. Opozoril pa je, da je naloga vsake vlade zagotavljanje vladavine prava, »kar včasih zahteva sorazmerno uporabo sile«.

»Španija deluje kot pravna država«

Tudi vodja najmočnejše skupine, desnorsredinske ljudske stranke (EPP) Manfred Weber je opozarjal, da demonstracije in nezakoniti referendumi ne morejo spremeniti postopkov odločanja in ustave. To je mogoče izvesti le z demokratični procesi in v institucijah. Španija po njegovih besedah spoštuje temeljne pravice državljanov in deluje kot pravna država. »Vsi govorijo o separatistih, a kdo bo upošteval druge državljane?« se je vprašal Weber. Španski premier Mariano Rajoy sicer prihaja iz EPP in ima tam najmočnejšo podporo.

Vodja socialistov in demokratov Gianni Pittella je sicer ošvrknil Rajoya in njegovo ravnanje, a katalonsko oblast je pozval, naj ne razglašata samostojnosti, saj bi bilo tako ravnanje nadaljnje izzivanje. Vodja liberalcev Guy Verhofstadt pa je svaril, da se vprašanje ne bo rešilo z nasiljem, četudi bo njegova raba temeljila na odločitvah sodišč. Edina pot da je, da strani prisluhneta druga drugi. Prihodnost večkulturne in večjezične Španije vidi v večkulturni, večjezični in federalni Evropi. »V interesu Kataloncev ni referendum za vsako ceno,« je povedal.

Slišali so se očitki, da referendum ni bil dovolj legitimen, saj se ga ni udeležilo niti 50 odstotkov volivcev. To so organizatorji po Verhofstadtovem prepričanju vedeli že vnaprej. Njihovo ravnanje je zato označil za manipulacije in zavajanje. Od vsega skupaj bodo v njegovih očeh največ koristi imeli nasprotniki Evrope, ki že izkoriščajo priložnost za napade. Tudi prihodnosti

svoje, flamske skupnosti ne vidi v odcepitvi (od Belgije), ampak v federalni Evropi. »Sklepanje kompromisov v politiki ni sramota. Res je nasprotno,« je povedal.

Le Zeleni kritični do Rajoya

Več razumevanja za Katalonce imajo Zeleni. Njihova vodja Ska Keller je kritizirala Rajoya, ker je zavrnil dialog s Katalonijo. Zeleni so najbolj odkrito obsodili policijsko nasilje v nedeljo. Kellerjeva je evropsko komisijo pozvala, da bi lahko bila posrednik med Madridom in Barcelono. Tudi Združene levica je prepričana, da bi morala posredovati na evropski ravni. A Bruselj takšne vloge noče imeti. Dogajanje namreč razume kot špansko notranjo zadevo, v katero se ne more vpletati. Tako stvari sprejemajo tudi v glavnih mestih držav članic.

• Ikarjev padec. Gostujoče pero: Simona Škrabec, prevajalka in esejistka iz Barcelone. Delo, 05.10.2017, str. 5 Katalonsko vprašanje. Vsi Evropejci smo 1. oktobra izgubili krila, ranjene so bile sanje, ki so svet delale lep

Stojim v množici, ki se gnete v vagonu metroja, stisnjena tik pod zaslon, na katerem se vrtijo reklame, večinoma namenjene obiskovalcem mesta. Vsakih nekaj minut se pojavi oglas v angleščini, ki obljublja avtentični flamenko v lokalu na Rambli: »Spoznajte Španijo iz 15. stoletja! Izjemen ansambel plesalcev. Pogostitev s tapasi, tako klasičnimi kakor tudi veganskimi.« **Zdrznem se: Kaj je Španija?**

Jo res lahko enačimo s plesom izobčenega ljudstva, tistih romskih plemen, ki so se raztepla po polotoku, ki v glavnem še vedno živetarijo kje na robu družbe? Noben hidalgo ne zna slediti temu noremu ritmu, noge se mu zapletejo kakor meni ali vam. Flamenko je pesem izgnanih, krik tistih, ki nimajo drugega kot svoje telo in svoj glas, umetnost, rojena iz upornišтва izbrisanih.

In gotske palače Barcelone, ko je bilo katalonsko kraljestvo na vrhu svojih moči, so tudi Španija? Zgrajene so bile v času, ko je katalonsko plemstvo dalo Evropi najbolj očrnjena rimska papeža iz družine, ki je danes znana le še pod italijanskim imenom Borgia, Alfonsa de Borjo i de Llançola (Kalista III.) in Roderica Llançola i de Borjo (Aleksandra VI.) iz mesteca Gandia sredi rodovitnih valencijskih gričev. Brez katalonske naveze ni mogoče razložiti, od kod njihov gromozanski vpliv. A kamnite stene danes ne govori več, so le še okvir za zabavo.

Najpomembneje je, da je Evropa pozabila, da smo bili vsi lačni in revni, brezpravni in izključeni. Veganska moda mi je priklicala prizor iz filma Novecento (1971) Bernarda Bertoluccia, kopica otročajeve se gnete pod posušeno sardino, ki v črni kuhinji visi s stropa. Skorjico kruha drgnejo po oglodanih ribici, da se vsaj malo navzame vonja. Te splošne lakote in pomanjkanja se nihče več ne spominja, to je najbolj pozabljena zgodba. In da omenjam Bertoluccia, ki je zarisal okoliščine, iz katerih je vzbrstel fašizem, seveda tudi ni nobeno naključje.

Kako tej ameznični mednarodni skupnosti dopovedati, kaj se je zgodilo 1. oktobra v Kataloniji? Ko sem se ob petih jutraj spuščala po temnih ulicah proti volišču, se je moja pot križala z zadnjimi nočnimi pticami. Veseljaške skupine so postopale po vogalih, in kar se je v mestu dogajalo tisto zoro, jim je bilo povsem tuje. Tudi ko so policijske sile udarile z brutalnostjo, ki je obkrožila svet, so samo ulico dlje ljudje mirno pili svojo jutranjo kavo, svoje popoldansko pivo.

Glas za tiste, ki jih več ni

Naše volišče je bilo v Ravalu. To je stari del mesta, kjer so ozke ulice pravi labirint, in to nas je obvarovalo pred policijskim napadom. Represija je bila dobro preračunana, zato so udarili po najlažjih tarčah. V Barceloni in drugih večjih mestih so načrtno izbrali šole, ki imajo širok dostop in dovoljujejo hiter umik. V malih krajih pa so se znesli nad ljudmi kot prava osvajalna vojska. S solzilnim plinom in pendreki so se zakadili nad tistih nekaj sto prebivalcev, ki so na trgu priredili ljudsko veselico, v vasici za vasico.

V Ravalu so potrebovali prostovoljce za volilne mize in takoj sem se prijavila za celodnevno in odgovorno delo. Vsakemu volivcu, ki je stopil pred mojo mizo, sem pogledala v oči in se tisto nedeljo ob volilni skrinjici naučila, kaj pomeni narod. Kako različni smo, koliko sosedov imam, ki se jih sploh nisem zavedala, koliko solidarnosti in zaupanja drug v drugega so ljudje sposobni v težkih trenutkih.

Pretresla me je ženska srednjih let, ki je s solzami v očeh čisto tiho zašepetala, preden je oddala svojo glasovnico, »za vas, ki vas več ni«. Tudi meni so se oči napolnile s solzami in se mi je zatresel glas, ko sem Lauri in Julii, dvajsetletnicama, ki sta z menoj delili te odločilne ure, narekovala številko osebne izkaznice za registracijo volilnega glasu. Spomnila sem se vseh tistih zgodb, ki sem jih prevedla v četrto stoletja, odkar živim med Katalonci, in tega, kako dobro poznam zatiranje, skozi katero je ta narod šel, sploh v 20. stoletju.

Morje (1958) Blaia Boneta z vročično hladnokrvnostjo riše fašistično zasedbo Majorke in kako je krutost osvajačev zaznamovala skupnico dečkov, ki kot neme priče opazujejo divjanje odraslih. Ko smo na festivalu v Ljubljani vrteli istoimenski film Agustija Villaronge (2000) in gledalcem obljubili pogovor po filmu, ni v dvorani ostal nihče. Prizori so bili preveč pretresljivi. A v filmu ni zgodbe o mucih, prizora, ob katerem se mi še zdaj naježijo lasje. Oče, ki se uježi zaradi neke neumnosti, pred otrokovimi očmi pobije domačo mačko skoraj do smrti in jo vrže v kot na dvorišču. In potem otrok skrivoma, ves preplašen, hodi gledat, kako živalca umira. Bo spet tako? Bomo svoje otroke spet vzgajali v to brezbriznost? Da ima tisti, ki vlada, pravico do vsake, tudi najbolj krute samovolje?

Samo če bo svet ohranil vrednote miroljubnega sožitja, bo v njem prostor tudi za nas. Tega Slovenci nikakor ne moremo pozabiti. Le tako bomo lahko znanstveniki in športniki, pesniki in astronomi, ki so zaznamovali svetovno zgodovino. Če se odredimo tem vrednotam, nas bo ta strašna, podivjana sila, ki ne pozna sočutja, prej ali slej pobila na tla.

Policisti so uživali v svojem nasilju

Policija je bila tedne nastanjena na trajektih v barcelonskem in tarragonskem pristanišču, v ozkih in neudobnih kabinah, brez pravega stika s svetom. Italijanski ladijski družbi Moby Lines, z ladjami, porisanimi z otroškimi motivi iz risank, in Grandi Navi Veloci si zaslužita, da tu zapišem njuni imeni in tudi svojo odločitev, da se z njimi ne bom nikoli več peljala, čeprav so prevozniki, ki smo jih z družino pogosto uporabljali v naši vsakoletni migraciji. Uniformiranci, ki so se spustili nad miroljubne množice, so prišli od drugod kot osvajalci, da si podjarmijo neubogljivo provinco. Najbolj grozljivo je, da niso poslušali koordiniranih ukazov, temveč se je vsak policaj čutil pooblaščenega, da stori, karkoli se mu zdi. Fantje so v svojem

nasilju uživali, začutili so tisto grozljivo svobodo, v kateri življenja drugih ni več treba spoštovati. Njihovo divjanje ni bilo z ničimer omejeno. Počutili so se gospodarje, ki uničujejo z razlogom. Divjaštvo je bilo upravičeno s črko zakona. A le kako se je kaj takega sploh lahko zgodilo?

Kar je vsa ta leta najbolj zaznamovalo politični konflikt med Španijo in Katalonijo, je dejstvo, da Katalonci nikoli niso bili priznani kot subjekt. Dialoga ni bilo mogoče vzpostaviti, ker je manjkal osnovni pogoj zanj, priznavanje obeh sogovornikov kot enakopravnih. Španska stran je dialog s Katalonci vztrajno zanikala z najbolj krutim političnim orožjem. Pravni jezik se je spremenil v roko oblasti in zakoni so postali najtrdnjše dokazi katalonske neobstoječe identitete. Katalonci kot narod ne obstajajo v ustavi in tudi njihove pravice do samoodločbe ni v zakonih. Torej Kataloncev sploh ni, zato je z njimi mogoče ravnati kot z mačko iz Bonetovega romana, ki se jo zbrca v kot, če njena prisotnost moti. Na človeka, ki ga ne priznavamo kot človeka, se ni treba ozirati. Misel je strašna, a zapišem jo z vso resnostjo, kolikor sem je sposobna. Španska policija je svojim lastnim državljanom to nedeljo odrekla človeško dostojanstvo.

So zakoni negibna dogma?

Iz tega zanikanja katalonskega naroda kot političnega subjekta sledi seveda tudi vse nadaljnje branje nedeljskih nemirov. V številnih odzivih je mogoče slišati, da gre zgolj za notranjepolitično zadevo, v katero se ni treba vmešavati. Je to res? Mar ni vsak zakon odraz politične volje in dogovorov, človeku prilagodljiv in prijazen inštrument, ne pa negibna dogma?

Babice z okrvavljenimi obrazi so del kakega zakona o zagotavljanju sožitja? Prvošolčki, ki so v nedeljo videli, kako so policaji premikastili njihove očete ali dede, so šli naslednje jutro k pouku v stavbe z razbitimi okni in vlomljenimi vrati. Je tem otrokom mogoče razložiti, da so uniformirane sile, ki so vse to storile, prišle samo delat red?

Naj končam s podobo Pietera Bruegela starejšega, ki je leta 1558 naslikal pokrajino ob morju. V ospredju kmet mirno orje svojo njivico, sonce se blešči, ladje plujejo, ovce se pasejo, vse je mirno. Čisto v kotu slike pa je videti utaplajočega se mladeniča, ki je izgubil krila. Nihče ni opazil njegovega padca. Tudi po dogodkih v Barceloni lahko vsak seveda še naprej mirno orje svojo njivo in ne dvigne pogleda niti do obzorja. Ampak 1. oktobra 2017 smo vsi Evropejci izgubili krila. Ranjene so bile vse tiste sanje, ki so svet, v katerem živimo, delale tako svetel in lep. Vsak, ki odvrne pogled od nasilja, je kriv brezbriznosti. In nobena pokrajina ne bo več lepa in bogata, če ne bomo imeli kril, ki nas lahko nesejo do sonca.

- **To. Ni. Moja. Evropa. Boštjan Videmšek. Delo, 05.10.2017, str. 6**

Vojna in mir

Mislil sem, da sem v odnosu do Evropske unije izgubil že čisto vse iluzije. A sem se motil – nasilje španske policije in države nad ljudmi, ki so v katalonskih mestih in vaseh minulo nedeljo hoteli le voliti, me je tako globoko pretreslo ravno zato, ker so (bile) nekatere iluzije o Evropi očitno še žive.

Denimo ta, da umirjenega upokojenca in dostojanstvene dame pred voliščem sredi evropskega mesta ne morejo napasti razjarjeni pripadniki posebnih policijskih enot. Denimo ta, da uradni Bruselj kljub notorični impotenci in hlačam, ki se ob prvem resnejšem ugrizu resničnosti napolnijo s smrdljivo tvarino, ne bi mogel odkrito podpreti nasilja države nad (lastnimi) državljanji, ki so hoteli le izraziti svojo demokratično voljo. A točno to se je zgodilo. Presenečenje bi moralo biti le presenečenje.

Šokantni, na neke druge, očitno še kako žive čase spominjajoči dogodki iz Katalonije in strukturirana (ne)moč vse bolj le samim sebi namenjenih evropskih institucij bi morali biti natančno predvidljivi. Na voljo smo – in sem – imeli vse elemente, ki v skupnem seštevku ponujajo le eno podobo. Ta je totalitarna. Avtoritarna. Nedemokratična. Nazadnjaška. Temačna. Agresivna. Arogantna. Ignorantska. Nereflektirana. Razčlovečena. Mehanska. Topoumna. Nevarna.

Smrtno nevarna. Tako kot so smrtno nevarne iluzije, saj rahljajo obrambni okop. Fizični, intelektualni, etični, profesionalni, varnostni. Pripovedovali so nam zgodbo o Evropski uniji, ki je prostor demokracije, enotnosti, odprte družbe, dobesedne brezmejnosti, varnosti, solidarnosti, progresivnih vrednot. Sem ter tja je naivno oko lahko nekje nekaj takega za bežen trenutek celo ugledalo. Zaradi lakote po takšni, svobodni Evropi smo nasedli na fikcijo. Zopet – mar niso prav vse človeške civilizacije utemeljene na fikciji? Fikciji, ki umazano laže. Umazano laže o Evropski uniji kot prostoru svobode.

Lahko bi se vrnili do vojn na območju Jugoslavije. Lahko bi omenili (so)odgovornost EU, ki je dogajanje na Balkanu le »zaskrbljivo spremljala«, za genocid v Srebrenici. Lahko bi izpostavili evropsko sodelovanje v vojnah nekoga drugega v Iraku in Afganistanu. Lahko bi naštel štivilne grehe Unije, dobitnice Nobelove nagrade za mir, na Bližnjem vzhodu. Lahko bi omenili evropsko izsiljevanje Ukrajine in izbruh vojne, ki je sledil.

Lahko pridemo bližje, na ozemlje EU. V Grčijo, kjer je EU s pomočjo mednarodnih finančnih institucij in do obisti skorumpiranih domačih političnih elit v laboratorijskem poskusu uničila državo in družbo ter botrovala rojstvu neonacistične Zlate zarje, tretje največje stranke v grškem parlamentu, katere brutalnega nasilja nad priseljenci in begunci ter transparentnega poveljevanja tretjega rajha Bruselj ni niti poskusil obsoditi.

Lahko zaplujemo po Sredozemlju, ta hip največjem množičnem grobišču, kjer je od leta 2000 zaradi evropske (proti)begunske in (proti)migrantske politike umrlo več kot 30.000 ljudi. Samo lani 5500. Lahko se odpravimo na notranje in zunanje meje Unije – naleteli bomo na zidove, bodeče žice, vojaške in policijske patrulje. Meje se pospešeno vračajo. Tako kot (neo)nacisti v nemški parlament ter strah, rasizem in ksenofobija na ulice, a tudi v uradni diskurz in – dejanja.

Ne, dogodki v Kataloniji me (nas) ne bi smeli presenetiti. Še manj odziv Bruslja. Še najmanj nas z območja nekdanje Jugoslavije. To ni (bil) incident. To je modus operandi.

Vestnik, Murska Sobota

- **»Konec je, gremo domov!«. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 1/2 - 3**

Življenje ob meji tri mesece po arbitraži

Šel je do narasle Mure, ko sta ga ustavila hrvaška policista – Pet družin razmišlja o selitvi v Slovenijo, potem ko so po razglasitvi arbitražne sodbe ostale na Hrvaškem – Martin Baumgartner se je že odločil

Kot običajno ob večjih nalivih in naraščanju reke Mure se je lendavski občan, katerega ime hranimo v uredništvu, s kolesom odpravil na ogled narasle reke. Šel je skozi vas Kot, prečkal varovalni nasip na koncu vasi in ob rokavu stare Mure zavil desno proti strugi reke, kjer pa je že hrvaški kataster. Tu sta ga ustavila hrvaška policista. »Še sreča, da sem imel pri sebi osebno izkaznico,« je povedal. Prosila sta ga namreč za osebni dokument in ga popisala, zelo jasno pa sta ga tudi opomnila, da je to območje zdaj hrvaško ozemlje. Sam se je vračal domov po isti poti, kot je prišel, vendar ga omenjena policista, ki sta bila z avtomobilom, nista prehitela. Zato je sklepal, da sta se vračala po neki drugi poti. To je bilo zanj prvo tako srečanje s hrvaškimi policisti na tem območju in tudi slišal ni, da bi kdo drug imel tisti čas podobno izkušnjo.

»Območje, ki ga navajate (predvidevamo, da gre za območje ob visokovodnem nasipu med naseljema Kot in Hotiza in makadamsko cesto, ki vodi neposredno ob mejnem prehodu Hotiza - Sv. Martin na Muri), je bilo že po osamosvojitvi Slovenije hrvaško katastrsko območje. Na navedenem območju hrvaška policija ves čas po osamosvojitvi Slovenije izvaja svojo jurisdikcijo. Tudi s sodbo arbitražnega sodišča se status navedenega območja ni spremenil,« so nam odgovorili iz Policijske uprave Murska Sobota, ki so ji bila z ministrstva za notranje zadeve preposlana naša vprašanja. Zanimalo nas je namreč, zakaj slovenska policija dovoljuje, da njeni hrvaški kolegi nadzirajo slovenske državljane, ki se gibljejo po hrvaškem katastru, kjer imajo svoja polja in gozdove. To območju je skoraj v celoti v lasti slovenskih državljanov. Hrvaška policija namreč lahko prihaja na to območje po gramozni poti, ki se začne tik za stavbo skupnega mejnega prehoda na Hotizi in poteka vzporedno z nasipom skoraj do zapornic pri Kotu.

Zakaj provokacija

»To, kar se je zgodilo, vidim v duhu sedanjih odnosov. Hrvaška policija že dolgo ni izvajala nadzora na tem območju, zdaj pa se je spet pojavila. Vendar za kaj takega ne obstaja nobena potreba,« je povedal Stanko Gjerkeš, podžupan lendavske občine. Zato je opisano ravnanje hrvaške policije zanj provokacija, s temi dejanji pa tudi posredno priznavajo arbitražo in s svojo prisotnostjo dokazujejo, da je bila razsodba nepravilna za ta prostor in nelogična.

»Nad ugotovitvijo policije glede jurisdikcije sem izredno začuden in zato bom na ministrstvu za zunanje zadeve tudi preveril, ali je res tako,« je vsebino odgovora komentiral Jožef Horvat, pomurski poslanec v državnem zboru in predsednik odbora za zunanjo politiko, ki se intenzivno ukvarja tudi z vprašanji arbitražnega sporazuma. Policija namreč v svojem dopisu ugotavlja, da je bil mejni režim na katastrski meji vzpostavljen, še preden je arbitražno sodišče izreklo svojo sodbo. To pa potem tudi uveljavitev arbitražne razsodbe na tem območju postavlja v povsem drugo luč. A je ta vendar za marsikoga pomembna predvsem v smislu reševanja težav ljudi.

Gramozna cesta ob nasipu ostaja

Na uradni prevod razsodbe in razgrnitev geografske karte glede novega poteka meje težko čaka približno 30 lastnikov, ki imajo polja in gozdove za zaselkom Mirišče in kakšnih 300 metrov južneje. Kot so sami razumeli razsodbo, bo namreč Sloveniji pripadal samo ozki pas skupaj z zaselkom, ki se bo zajedal v hrvaško ozemlje, ne pa tudi širše območje. Prav tako še ne vedo, čigava bo postala točka oziroma stičišče treh nekdanjih velikih zemeljskih gospostev – beltinskega, čakovskega in (dolnje) lendavskega, ki ga na kraju samem ob nekdanjem rokavu Mure predstavlja projekt Ekomuzej Mura. Znano je tudi, da se bo z razsodbo na hrvaški strani znašel visokopoplavni nasip, ki varuje Hotizo, Kapco in Kot in sta ga leta 2006 začela graditi hrvaška Vodogradnja in slovensko VGP Mura. Ker so se po nareku hrvaškega izvajalca v nasip od Hotize do Kota, ki poteka po hrvaškem katastru, vgrajevali betonski oporniki, je bila na levi strani nasipa za prevoz tovora utrjena tudi gramozna cesta. Dogovorjeno je bilo, da se bo po končanih delih ta odstranila, zemlja pa vrnila lastnikom. Cesta je še vedno tam, kjer je bila, ne da bi lastniki, ki so v glavnem vaščani Hotize, Kapce in Kota, dobili za odvzeto zemljo plačilo. To so namreč pričakovali od slovenske države. Bo interventni zakon za zaščito prebivalcev ob meji s Hrvaško, ki so kakor koli prizadeti zaradi arbitražne odločitve, poravnal tudi ta stari dolg do ljudi?

In po tej cesti se zdaj vozijo hrvaški policisti, ki v dolžini treh do štirih kilometrov nadzirajo celotno območje na desni strani nasipa, z odcepi prek nasipa pa tudi območje rokava stare Mure, ki ga domačini ledinsko imenujejo Trdovača, in območje ob Muri, kamor je šel na ogled narasle reke tudi omenjeni občan.

»Vlada se je s predlogi za rešitve zelo približala ljudem,« ugotavlja Gjerkeš, ki je sodeloval pri večini pogovorov, toda popolna neznanka ostaja meja nižje od Benice in na območju Murske šume ter med Veliko Krko in Muro. Potek mejnih kamnov na območju, kjer skoraj nihče ne živi, a je izjemen naravni rezervat, bo razkrila šele geografska karta, izdelana po razsodbi arbitražnega sodišča, vendar velikih presenečenj ne bo. Lendavski lovci in ribiči so svoja lovišča že zdavnaj prilagodili katastrski meji in tako zdaj tudi lovijo. To so storili kmalu po tistem, ko so se slovenski policisti umaknili od reke Mure. Prav tako se je pri ljudeh že zdavnaj »pozabilo« to skrajno jugovzhodno območje na desni strani Mure, ki sodi v slovenski kataster in kjer so tudi le redki ohranili lastništvo.

Baumgartner: »Upali smo do zadnjega«

Čeprav je v ponedeljek dopoldne jesensko sonce končno pokukalo izza temačnih kopastih oblakov, to ni spravilo v dobro voljo Martina Baumgartnerja s Šafarskega pri Razkrižju. Zdi se, da ga nič več ne more razvedriti. Še več – besno zakolne, ko beseda nanese na ta »preklet dan«, 29. junij 2017. Še vedno se namreč ne more sprijazniti z odločitvijo arbitražnega sodišča iz Haaga, po kateri je tamkajšnja katastrska meja ostala nedotaknjena. Baumgartnerjeva domačija je tako ostala na hrvaškem katastrskem območju, vendar lahko pride do nje le iz Slovenije, povezava iz Hrvaške namreč sploh ni mogoča, ker je vse naokoli hrib, čezenj pa pelje ozka kolovozna pot. »Upali smo do zadnjega, pisali prošnje, zdaj pa je upanje povoženo. Nimam miru, vso noč sem hodil naokrog, ne vem, kaj naj,« je bil obupan dan zatem, ko je izvedel za odločitve arbitražnih sodnikov. Tri mesece po arbitražni razsodbi Baumgartner še vedno govori enako: »Meni ni pomembno, ali si Slovenec, Hrvat ali kdor koli, za mene so vsi enaki. Najbolj žalostno pa je, da si ta komisija ni vzela 10 minut za vsakega človeka tukaj, da bi se z vsakim posebej pogovorila. Nekaj je odločati iz pisarne, čisto drugo pa je vse videti na terenu. Hvala bogu, da sta se otroka izšolala in odšla, delata in živita v Sloveniji.«

Baumgartner se je na Šafarsko priženil leta 1976. Na slovensko stran je že kot otrok prišel iz Hrvaške, se tu šolal, poročil, hodil v cerkev, delal, tako kot žena Ivanka. »Kaj naj zdaj pri teh letih, ko sem želel živeti človeka dostojno življenje? Bi bilo tako težko uporabiti zdrav razum, da bi se tukaj meja zakoličila tako, da bi lahko spadali pod Slovenijo?« V osemdesetih letih je za gradnjo stanovanjske hiše dobil tako slovenska kot hrvaška soglasja: »Kdo si je pa kdaj mislil, da bo Jugoslavija razpadla in da se bomo ukvarjali s tem, v katerem katastru imam nepremičnino?«

Po arbitraži je sicer Slovenija napovedala, da bo rzsodbo spoštovala in da namerava z zakonom prebivalcem na teh območjih ohraniti vse pravice, ki so jih imeli do uveljavitve interventnega zakona, pod posebnimi pogoji pa bi lahko pridobili tudi nekatere nove pravice. Za popravek meje je na Razkrižju najprej zaprosilo 13 družin, pozneje deset. Stanko Ivanušič, razkriški župan, pravi, da od vseh za zdaj pet družin razmišlja, da bi se dokončno preselile v Slovenijo, potem ko so po junijski razglasitvi arbitražne sodbe ostale na sosednji strani, na Hrvaškem. Za preostale prav tako iščejo optimalne rešitve, tudi z ureditvijo prometne infrastrukture, če morda ostanejo na drugi strani meje.

12. septembra je vladna delovna skupina ljudem na Razkrižju uradno predstavila izhodišča interventnega zakona za zaščito njihovih pravic. Nato je stekla tiha diplomacija generalne sekretarke vlade Lilijane Kozlovič in Erika Kopača, državnega sekretarja v uradu predsednika vlade, ki sta se zaradi uveljavitve rzsodbe arbitražnega sodišča pred dnevi srečala s prebivalci petih hiš ob meji, za katere arbitražno sodišče ni upoštevalo želje, da bi spadali pod Slovenijo, čeprav so njihove domačije na hrvaškem katastrskem ozemlju. »Da si bomo na jasnem. Zdajšnja vlada nam pomaga in ničesar ji ne očitam. Odločil pa sem se preseliti na slovensko stran. Konec je, gremo domov!« je napovedal Baumgartner. Za zdaj je dogovorjeno tako, da po preselitvi prebivalcev nepremičnina na Hrvaškem ostane v njihovi lasti, vendar se morajo iz nje odseliti, slovenska država pa jim zagotovi nepremičnino v Sloveniji, v kateri bodo živeli. Za odločitev imajo ti prebivalci vsaj leto dni časa, a Baumgartner odločno pove: »Še ta teden grem na Upravno enoto Ljutomer sporočit svojo odločitev.« Vse ponedeljkovo dopoldne je imel solze v očeh: »Veste, ni enostavno vse pustiti za seboj, ne nazadnje smo tukaj hišo zgradili na ognjiščih naših prednikov.« Hrvati so mu sicer v preteklosti odklopili slovensko elektriko in hišo priključili na svoje omrežje, vse drugo – med drugim poštno storitve, zimsko službo in nujno medicinsko pomoč – je bilo naše. »Zdaj reševalci iz Slovenije ne smejo do naše hiše, iz Hrvaške ne morejo, sam pa boleham. Kako naj torej preživim?«

- **»Politika mešetarila z ljudmi«. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 3**

Stanko Ivanušič je še pred arbitražno odločitvijo vztrajal, da se prizadetim ljudem zaradi vseh anomalij iz preteklosti zagotovi vsaj dvoje. Da se tistim, ki ne bi želeli živeti tako oziroma na hrvaški strani, omogoči, da dobijo na slovenskem ozemlju zemljo, kjer si bodo lahko postavili nov dom in tega jim mora zgraditi država, ter da se jim zagotovijo vse pravice, ki bi jim pripadale, če bi živeli na slovenski strani, od dostopa do zdravnika do šolanja v Sloveniji. »Končno je država prisluhnila ljudem ob meji. Vendar je politika v preteklosti mešetarila z ljudmi, kajti nihče se ni zavzel, da bi se to mejno vprašanje rešilo, kot je treba,« je jezen razkriški župan, ki edino rešitev, ki ostane, tudi tri mesece po haaški rzsodbi vidi v pogovarjanju in dogovoru s hrvaško stranjo. Ter doda, da rzsodba za zdaj ni skalila čezmejnih odnosov – morebitnih incidentov po arbitraži namreč sploh ni bilo. In je zato vesel, da se je 15. avgusta v Šprincu na pri prireditvi Pozdrav jeseni ob prazniku Marijinega vnebovzvetja zbralo rekordno število ljudi iz obeh držav, »prav prijetno pa je bilo prav tako pred dnevi na proščenju v Štrigovi, kjer so Štrigovčani lepo pozdravili nas, Slovence, pa tudi naš domači duhovnik je sodeloval pri maši,« je navdušen Ivanušič.

Dobrih odnosov ni skazila niti septemrska odločitev hrvaške strani, da odstopi od skupnega projekta čistilne naprave, za katerega sta se pred leti odločili občini z obeh strani slovensko-hrvaške meje – Razkrižje in Štrigova. Ivanušič glede skupnega projekta še ni vrgeł puške v koruzo in je za konec našega obiska predstavil zanimivo razmišljanje ljudi ob meji: »Mi in prijatelji iz Hrvaške smo prepričani, da če bi se o meji dogovarjali Razkrižani in Štrigovčani, bi se vse lepo dogovorili, a kaj to pomaga, ko pa imata očitno Ljubljana in Zagreb svoje poglede na to, kakšni in kako naj bodo urejeni odnosi med sosedi.«

- **Kmetom nova polja. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 3**

Člani vladne delovne skupine za uveljavitev arbitražne rzsodbe so septembra obiskali tudi Hotizo in Lendavo ter kmetom, ki imajo po gerkih na hrvaškem katastru blizu 120 hektarjev obdelovalnih površin ali v naravi 250 hektarjev, obljubili nadomestna zemljišča ter odškodnino. Kmetija Vučko s Hotize ima na hrvaškem katastru šest hektarjev zemlje, kar je najmanj v primerjavi z drugimi večjimi kmeti v vasi, in kot je dejal Klemen Vučko, so z rešitvami, ki jim jih je ponudila vladna delovna skupina, še kar zadovoljni, če jih bo država seveda tudi izpolnila. Cenitev svojega premoženja je dal opraviti tudi lastnik betonarne na Hotizi Damjan Balažic, ker so mu to svetovali člani vladne delovne skupine. Dokument je že poslal v Ljubljano, a odgovora še ni dobil, je povedal Balažic. Ob tem je ponovil svoje že znano stališče, da si ne želi selitve drugam, ampak da bi bilo območje, kjer stoji njegova betonarna, del Slovenije.

Vladna skupina je rešitev ponudila tudi nogometašem Kapce, katerih igrišče je na hrvaškem katastru, nekoč pa so bile tu tudi gramozne jame in odlagalnišče odpadkov. Svetovali so jim, naj za igrišče poiščejo nadomestno zemljišče, prek Nogometne zveze Slovenije pa bi jim potem država zgradila tudi nove klubske prostore.

- **Čez palec izračunana odškodnina. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 3**

19. oktobra bo dve leti od takrat, ko je na Razkrižje nenapovedano prišlo 400 beguncev. Država je nato 11. novembra 2015 postavila kilometer in pol dolgo rezilno žico kot tehnično oviro za preprečitev novega migrantskega vala pri mejnem prehodu Gibina. Britvičasta ograja med drugim še danes stoji na njivah Jožeta Maršiča. Tamkajšnji kmetovalec je eden od 15 prebivalcev Občine Razkrižje, ki so vložili zahtevek za »nadomestilo za oteženo rabo zemljišč zaradi opravljanja nalog državnega nadzora«. Po izračunu Darije Mohorič, načelnice ljutomerske upravne enote, so bili vsi zahtevki upravičeni: »Najmanjši znesek nadomestila je 11 evrov, najvišji pa 661 evrov.« Maršič se je obregnil že takoj ob postavitve ograde, danes ni zadovoljen niti z odškodnino, saj je bila po njegovem izračunana preprosto čez palec. Še huje pa je, pravi, da »se je žica globoko zarezala v naša življenja in posegla v okolje, pa ne le na njivah«. Maršič ima namreč na drugi strani sorodnike, znanca, prijatelje. Pot do tja je še vedno otežena. »Ne vem, zakaj je danes sploh potrebna ograja, ob tem pa so bili pri zamenjavi žice s paneli tako nespretni, da so polomili jeklo, ki je ostalo v zamrznjeni zemlji, ob oranju njiv pa sem zaradi

tega imel težave. Skoraj sem polomil plug.« Po podatkih Policijske uprave Murska Sobota je bilo sicer letos do 30. septembra na meji s Hrvaško obravnavanih 60 tujcev, ki so na nedovoljen način prišli v našo državo. Na območju razkriške občine je bilo takih 12 tujih državljanov. »V vseh primerih gre skoraj izključno za tujce, ki so bili že obravnavani in registrirani na Hrvaškem, zato smo jih tudi vse uspešno vrnili na Hrvaško, razen tistih, ki so v Sloveniji zaprosili za azil,« so razložili na PUMS.

- **Vretje. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 2**

V premislek

Meja s Hrvaško je bila zakoličena po katastrski črti, še preden se je visoka politika odločila iskanje mejne pravice prepustiti sivolasim eminentam v Haagu. V prihodnosti pa si bo z implementacijo arbitražnega sporazuma nadela le uradno preobleko, pomembno za ples Slovenije na mednarodnem odru in potrebno za novo poglavje v odnosu s sosednjo državo. S preteklimi dejanji smo sami napolnili pladenj, s katerega si je potem, vsaj tako je videti meja iz našega kota, postregel tribunal mednarodnih sodnikov. Ne glede na to, kako bo zdaj v praksi potekalo količenje meje s Hrvaško, boli spoznanje, da se nam je spet zgodila cankarjevska prerokba o narodu, ki si bo, v zakletosti hlapčevanju, sodbo pisal sam, in da smo vrli državljani videti kot naivni bedaki, za katere nas je imela zdaj ta in zdaj druga oblast.

Po vseh teh poteh sem v preteklosti nešteto krat vozil vse te gospode, da bi začutili mejo, a ne takrat, ko se je zarisovala meja po sporazumu Drnovšek - Račan, in še manj sedaj, ko so tekle priprave za arbitražno razsodbo, niso dojeli, kaj je pravična rešitev, je govoril nekdo, ki živi ob meji. Preprosti ljudje s svojo poštenostjo pač niso prodrli v tisti drugi svet, svet tihe diplomacije. Iz njega so vsake toliko časa izbijali na dan dogodki, ki jih je politika na oblasti zgladila z oznako, da so nepomembni in da ne prejudicirajo meje, tista v opoziciji pa kot gnojne ture aktualne oblasti. Zdaj, ko se je meja z arbitražo vsaj za Slovenijo zgodila, človeku zastane dih, ko ugotovi, kako so bili vsi mejni dogodki v preteklosti, začeni z umikom slovenske policije od Mure, del nekega načrta in procesa količenja meje in trgovine kopenskega ozemlja za Piranski zaliv ter da se nič ni zgodilo naključno, ampak z namenom. Nihče na oblasti se ni takoj zganil, ko je katastrska meja rezala dvorišča ljudem na Razkrižju. O umiku policije od Mure na katastrsko mejo se je nekdo dogovoril. Nekdo se je uklonil Hrvaški in je ni ustavil, ko je ta sama zgradila most. Nihče ni preoral ceste, ki jo je Hrvaška pred leti speljala za objektom mejnega prehoda na Hotizi, po kateri zdaj hrvaški policisti prihajajo na hrvaški kataster in izvajajo kontrolo. Nič se ni zgodilo, ko se je visok politik posmehoval hrvaškemu barvanju mejnih kamnov v Murski šumi, s katerim je Hrvaška sebe postavila za sosedo Madžarske, Sloveniji pa »odrezala« 30 hektarjev. Potem so se na kataster umaknili še ljudje. Preprosto zato, ker niso želeli riniti v težave.

Skozi prizmo številnih dogodkov ob meji, ki razkrivajo četrto stoletja dolgo tiho mejno vretje, dobiva tudi zdajšnje žolčno ukvarjanje slovenskega političnega vrha z implementacijo arbitražnega sporazuma neko novo razsežnost. Gre za zadnje dejanje dolge zgodbe.

- **Umril je Milan Vincetič. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 40, 5. oktobra 2017, str. 3**

V svoji hiši v Stanjovcih je umrl znani slovenski pesnik in pisatelj Milan Vincetič. 11. oktobra bi praznoval 60. rojstni dan. Gimnazijo je obiskoval v Murski Soboti in nato na ljubljanski Filozofski fakulteti diplomiral iz slovenistike. Delal je kot profesor na srednji kmetijski šoli v Murski Soboti, bil urednik Pomurske založbe, novinar Vestnika, nazadnje pa je delal kot profesor slovenščine na Srednji poklicni in tehniški šoli v Murski Soboti. Pisal je poezijo, kratke zgodbe, romane in radijske igre, izdal je tudi dve knjigi pripovedi za otroke, ki sta zapisani v slovenščini in prekmurščini. Za svojo pesniško zbirko Lakmus je prejel nagrado Prešernovega sklada.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Za deset ali petnajset lejt. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 2**

V življenji sem vejdrik gezerokrat vidla film Porabje nekoč in danes (Porabje inda in gnes), vej ga pa pokažem vsakšoj skupini turistov, stera pride iz Slovenije, pa tej je v zadnji deseti lejtaj nej malo. Skurok napamet bi ta leko povedala vsakšo rejč, vsakši stavek, steri se čuje v filmi. Dapa nikak mi najbolje težko spadnejo tiste reči, stere pravi zdaj že pokojna Irena Barber, gda go pokažejo pri vesi Dolenji Senik. O svojom pisanji v našom domanjom geziki etak pravi: »... Vsi dobro vejmo, ka je tau nareče v velkoj nevarnosti... Jaz bi s svojim pisanjom rada dosegnila, ka bi nej meli istino tisti, steri tak pravijo, ka za deset ali petnajset lejt eti nede človeka, steri bi v tom geziki gučo.« Pa tisti, steri so film napravili (Uredništvo Slovenskih utrinkov), potejm trno čedno pokažejo en tau iz igre števanovske gledališke skupine, za stero je tistoga ipa ranč Irena pisala igre. Pa tau takšni del, v sterom Marija Kosar (Szöszi) pa Berta Dončec trno žmano gučita. Pred dostimi lejti, gda je Miki Roš začno delati z našimi skupinami (leko so tau bile lutke ali kesnej gledališke) v domanjoj rejči, je nas – med drugim – tau tō vodilo, naj se naša rejč čuje z odra (színpadról), te mo go vejdrik bole radi meli, bole poštvuvali. Vej pa s tejm dokažemo, ka je dosti vredna, če je leko rejč umetnosti (művészet). Pa kak smo veseli bili, gda smo od Gledališke družine Nindrik-indrik gledali pa poslušali Gluvičev Videoklub ali Mrožekov Sto je bujo sauseda? v porabskom dialekti. Pa ponosni bili na gledalce, steri so razmeli sporočilo (üzenetét) tej iger. Pa ponosni bili na tiste tō, steri so špilali, vej je pa tau od nji prosilo dosti dela, dosti prob. Po lejpi pa uspešni sezonaj pri Nindrik-indrik so prišla bole »süja« lejta, vej so pa ništrni igralci enjali špilati, ali zatau, ka so starejši gratali ali so se naveličali. Dapa skupina je zatok nigdar nej enjala delati, tadale je delala kak Duo Fodor ali Duo Fodor plus. Na oder postavlala kračiše igre z bole leko vsebino. V zadnji dvej, tri lejtaj nji je pa več pa delajo pod nekdenšnjim imenom. Tau je samo pohvaliti.

Gnauk sem nin dolanapisala, ka kulturne skupine v Porabji nejso samo zatok, ka bi spejvale, plesale, igrale, liki zatok tō, ka bi pomagala gordržati slovensko rejč pa slovensko čütenje, identiteto.

Pri skupini Nindrik-indrik tau ide tak, ka sploj vpamet ne vzemejo, vej pa oni so tista generacija, steri je slovenski gučati eške v navadi, eške normalno, pa njino srcé tō bole slovensko bije.

Dapa najti de trbelo nikšne dejavnosti, nikše forme, za stero leko pridobimo mlade tō. Pa nej baja, če takše, stero se nam starejšim več ne vidijo tak fejst. Ovak do tisti, steri so že pred 15. lejtami opozarjali, ka pozabimo svojo rejč, za 15 lejt istino

meli.

• **Sto ali ka je »Miss Porabja«? Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 2**
Premiera Gledališke držine Nindrik-indrik

V nedelo, 1. oktobra sta Slovenska samouprava Števanovci pa Slovenska zveza zvala na Srečanje gledališki skupin vse tiste, steri radi gledajo igre na odri. Števanovski kulturnidaum so napunili domanji lidgé, dapa dosta ji je prišlo z Goričkoga pa iz Sobote tō. Nastopajoče pa gledalce sta pozdravila predsednica števanovske slovenske samouprave Agica Holec pa predsednik Slovenske zveze Jože Hirnök, steri je vōzdigno, kak je pomembno špilanje na odri za tau, naj gorostane naša domanja slovenska rejč.

Gledališki zadvečerek so začnili domanji igralci, členi gledališke skupine Veseli pajdaši, z malo dukšim skečom o pijancaj, steri se ne moreta poglijati, ka vidita na nébi, dapa brž se spucata, gda se pokažata žene z valekom pa ponvico. Po kratkom nastopi Puconskoga dueta s harmonikašom Pištekom so na oder staučili členi Gledališke držine Nindrik-indrik, za stere je nauvo igro napiso pa nji je notnavčo Miki Roš. Igra Miss Porabja nam z naslovom da vedeti, ka de se nika vōdebiralo, najbolje lejpe ženske, dapa na konci se vujzremo.

Pri dvōma starejšima zakonskima zakonskima paroma se srečamo z enim najstarejšim človeškim čustvom, z ljubosumjem (féltékenység). Nej čüdno, ka se žene bojita za moža, vej se pa onadva nenavadno obnašata, kak če bi nika skrivala, vsigdar telefonirata pa šugtivata. Dobimo takšno čütenje, ka za žene pripravlata lepotno tekmovanje, na sterom de se izbirala najlepša porabska ženska ali »miss Porabja«. Dapa na konci se s pomačjov sausedic (Marijana Kovač pa Micka Bajzek) zvej, ka se ne izbira najlepša porabska ženska, liki najlepša porabska šonka. Tak se te vsi pomirijo, samo moža ostaneta brezi šonke pa lačna.

Režiser Miki Roš je najšo trno zanimivo odrsko rešitev, bi leko tomi rekli, paralelno igro. Tisto, ka odšpila prvi zakonski par (Marijana Fodor pa Feri Meggyes) ponovi drugi par (Klara Fodor pa Ferenc Bajzek). Ali pa eden par začne prizor, drugi ga pa tadale špila. Etak se prizori (jelenetek) prepletajo pa grata edna celota, užitna igra z lejpim, razumljivim domanjim gezikom, vej pa vsi, steri v toj igri špilajo, so naravni govorci porabskoga dialekta.

• **V šurki svejt prejk Slovenije. -dm-. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 3**

Pista Kovács si je na konci 1960-i lejt edno nedelo küpo vogrske novine na panaufi maloga švajcarskoga varoša nej daleč od Züricha. Nekak ga je pito: »Vi tau razmejte?« »Kaj bi nej.« »Te ste vi tō Madžar kak ge« - se je smejau tihinec, od šteroga se je za en malo že znalo, ka se zové Pista Kiss. Tak sta se v Švajci najšla dva Madžara - eden je odišo tá, ka bi bole živo, drügi je bežjo z Vogrske po dojbityj revoluciji leta 1956. Pista Kiss je z rosaga vōstaupto pri vesnici Kobilje na slovensko-madžarskoj grajnci, Pista Kovács se je naraudo v sausednjoj vesi Dobrovnik. Od tistoga mau sta se »dvej švajcarski držini iz Zalske županije« sploj dosta padašivali.

Tau pripovejst je nej davnik na Generalnom konzulati v Monoštri tapravo dr. Attila Kovács, sin Piste Kovácsa, šteri je gnes zgodovinar na Inštituti za narodnostna pitanja. Madžarska revolucija leta 1956 ga je brigala od tistoga mau, ka je švajcarsko pripovejst čüu od svojoga očō. S svojimi kolegari je za 60. oblejtnico revolucije pa bojne za slobaudnost prauti Sovjetom vōdau edne knige, eden zbornik. V etaj knjigaj je pet študij, štere se spravljajo z vogrskimi beguncami (menekültek) v Sloveniji.

Zgodovinar je pripovejdo, ka se je po dojbityj revoluciji vō z Vogrske napautilo kauli dvejstau gezero lödi. Devetdeset procentov je šlau prauti Avstriji, vsikši deseti pa se je donk prauti Jugoslaviji obrno. Tau znamenüje kauli dvajsti gezero lödi, od toga je v Slovenijo prišlo djenau 2.361 Madžarov.

Zahodne (nyugati) novine so včasik po revoluciji lagvo pisale o Jugoslaviji, gde so pa brž gorprišli, ka je leko za rosag dobra propaganda, če se postavijo na stran Madžarov. Tak bi leko od zahodni rosagov eške finančno pomauč tō dobili.

V Sloveniji so oprli deset begunski lagerov. »Lani sem vsikšoga gorpoisko, pa probo tam najti djenau tisto zidino, gde so Madžari bili« - je v Monoštri fotografije kazo Attila Kovács. Prvi tabor so oprli 1. novembra 1956 v Veržej (na štajerskom bregej Müre), špajсно pa je, ka so tá oprvin prišli »avoške«. Tisti so se 31. oktobra zbojali, ka revolucija gvine, pa je gorobejsijo, zatok so zbežžali v Slovenijo. Gda so Sovjeti rabuko dojstrli, so se povrnuali k svojoma režimi.

Decembra 1956 so dojzaprli avstrijsko-madžarsko grajnco, oprejta je ostala paut prauti Jugoslaviji. Mejau je vsikši den prejkstau pilo 500-600 lödi. V južnom sausednjom rosagi so ednoga za drügim operali nauve lagere, tau pa zvekšoga v hotelaj pa termalni kaupancaj. Zadnjiva dva tabora v Sloveniji (Murska Sobota ino Brestanica) so zaprli 1. novembra 1957.

»Ka se je z beguncami godilo v slovenski taboraj?« - se je spitavo Attila Kovács. Ali so je dali na cuge pa napautili na Zahod (zvekšoga v Švajc), ali so je poslali v drüge lagere pa od tistec dale. Ništerni so s tabora zbežžali v Avstrijo, kauli petstau lödi pa je ostalo v Jugoslaviji - té so zvekšoga meli tam žlato. V slovenski taboraj se je naraudilo 14 madžarski mlajšov, v Sloveniji pa sta mrla samo dva človōka, eden od betega, edno dejte je pa po nesreči dojstrliu njegvi očē.

V lageri Jelšingrad so probali nutzorganizerati vogrske begunce, aj delajo za UDBO (jugoslovanski ávó). Postrašüvali so je z aklavimi informacijami, depa nika se jim je nej posrečilo. Prej zatok tō nej, ka je jugoslovanska organizacija nej mejla lödi, šteri bi zavolé dobro vogrski gučali.

Na večeri v Varaši, gda so nutpokazali knige, je cujbila mlada zgodovinarica Tanja Kolosa tō, štera je svojo diplomsko delo napisala o madžarski beguncaj v leti 1956. V nauvi knjigaj je nutpokazala pisanje v novinaj Slovenski poročevalec, v šterom novinar Stane Lenardič subjektivno dojspiše svojo srečanje z madžarskimi beguncami na gradi Borl nej daleč od Ptuja. Piše o pogučavanji z vōnavčnimi lidami, delavci pa mladimi tō. Piše o tom, kak so bili gornaravnani, ka so geli, kak so geli. Starejši so prej zbežžali pred Rusi, mladi pa so iskali ovaški svejt, so steli slobaudno živeti. Zvün toga članka so jugoslovanski mediji nutpokazali samo prazno statistiko: kelko beguncov je v rosag prišlo pa kama so sledik odišli.

Tretji gost večera, literarni zgodovinar dr. Lajos Bence je gučo od toga, ka je revolucija nej bila samo stvar od Madžarov, liki vküпно pitanje Madžarov ino Slovencov. Gda so begunci staučili na slovensko zemlau, so je (nej samo prekmurski

Madžari) gorprijali z oprejtimi rokami. Znali so, kakša nepravilnost se je zgudila maloma narodi. Slovenci so gorprišli, ka morejo begunce braniti pa jim pomagati dale titi. Madžarski prebežniki so ranč nej senjali, ka je Slovenci tak lepau gorprijajo. V pomurski novinaj Vestnik so v madžarskom tali vsikdar pisali o tom, ka se godi na Vogrskom. »Če bi nej bilau revolucije leta 1956, bi gnes nej bilau madžarski novin v Sloveniji« - je zaključo Lajos Bence, šteri je za svojo pisanje prejkpogledno vse slovenske novine s tistoga časa.

Štrti avtor zbornika (na žalost nej navzauči) zgodovinar dr. László Göncz je piso od toga, kak sta se po revoluciji Tito ino Hruščov anglala, pa ali je istina, ka je Jugoslavija dopustila sovjetsko intervencijo na Vogrskom. Ka pa je eške bole zanimivo: László Göncz je v preminauči deseti lejtaj gorvzeu spoj dosta interjunov s Porabskimi Slovencami ino pomurskimi Madžarami, v šteraj je dostakrat naprejprišlo pitanje revolucije 1956 tö. V nauvi knjigaj prej pripovejsti ništérni držin nutpokaže, kak so Madžari v Sloveniji gorprijali begunce iz matične domovine pa ka so brodili od nji.

Vleti 1957 je Statistični urad (KSH) napravo lišto, kelko lüdi je krajzbežžalo - je rejč znauvič prejkvzeu urednik Attila Kovács. Té numere so samo po leti 1990 vöprišle pa leko v nji nika spoj špajsnoga preštémó: procentualno je največ lüstva odišlo z naše monoštrske krajine. Že v Rákosina cajti je bilau žmetno: Slovenci so živeli pri avstrijsko-jugoslovanskoj grajnci v senci železne fijanke, gučali so »slavski« gezik pa bili spoj bogaboječi. ÁVÓ jim je vsikdar za petami odo. »Gda je bilau léko prejkstaupiti grajncó, so vujšli,« tomači Attila Kovács, šteri je vözračuno, ka je med 1949 ino 1960 ostalo za 18 % menje lüstva v krajini. Tau se vej, ka moremo tü cujračunati deportacije tö. Sodelavec sombotelskoga arhiva (levéltár) László Mayer je najšo eške več: papéri prej svedočijo, ka je s Sakalauvec odišlo 88, z Dolenjoga Senika pa 98 lüdi. Tau so bili zvekšoga mladi, šteri bi si leko držino tü stvaurili. Z Monoštra je v ednom dnevi, 4. Novembra 1956, zbežžalo kauli 1.300 lüdi. Tak je Porabje zgübilo vsikšoga pétoga človöka.

Nauve dvojezične knige z naslovom »Kama démo, padaške? Po svejti!« so dobro štenjé za vsikšoga, šteri se kaj briga za tau, kak so pred 61. leti Madžarom na pomauč staupili Slovenci.

• **Skupne delavnice na porabskih šolah. –dm-. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 4**

Projekt z naslovom »Dvig kakovosti narodnostnega šolstva za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji in slovensko narodno skupnost na Madžarskem« se izvaja od 1. junija 2016 do 31. Avgusta 2020. Nosilni posredniški organ projekta je slovensko Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, sofinancira pa ga Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Vodja projekta je predsednik Sveta Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti Ferenc Horváth, upravičeni stroški projekta znašajo 360 tisoč evrov.

Namen projekta je zagotoviti udeležencem dvojezičnega pouka v Porabju in Pomurju kakovosten, strokovno in pedagoško usposobljen učiteljski kader ter dodatno podporo k učenju. S tem naj bi učencem dvignili ozaveščenost in jim ustvarili boljše možnosti pri zaposlitvi. Cilj projekta je razvijanje jezikovnih in strokovnih kompetenc pedagoških delavcev.

V sklopu projekta se izvajajo strokovne konference, razvijajo posebne metode za ohranjanje jezika in narodne identitete, prirejajo programi, med drugimi za dvojezične malčke in otroke s posebnimi potrebami, ter podpira strokovna pomoč učitelja asistenta.

Med aktivnostmi najdemo tudi Skupni šolski dan za porabske in pomurske dvojezične osnovne šole, ki je tokrat potekal 22. septembra na Gornjem Seniku in v Števanovcih. »Današnje skupno prireditev smo poimenovali 'Dan jezika', kajti blizu nam je 26. september. Otroci imajo možnost, da spoznajo običaje in kulturo na drugi strani meje. To pa preko delavnic, ki so jih pripravili strokovni sodelavci na obeh porabskih osnovnih šolah,« nam je povedala koordinatorka projekta Livia Sabo. Sodelavko krovne organizacije pomurskih Madžarov smo srečali na Gornjem Seniku, kjer so pravkar bili na obisku učenci dvojezičnih osnovnih šol iz Dobrovnika in Lendave. »Za goste smo pripravili štiri delavnice, « smo izvedeli od gostiteljice, ravnateljice DOŠ Jožefa Košiča Ildiko Dončec Treiber. »To so plesno-glasbena, jezikovna, športna in rokodelska delavnica. Vse skupine so mešane, vsaka sodeluje pri vsaki delavnici.«

Iz neke učilnice v nadstropju se je slišalo veselo petje, pomurski in porabski učenci so usvajali korake belokranjskega plesa. Pri jezikovni delavnici je prav tako vladala dvojezičnost: šolarji so med drugimi s pomočjo interaktivne table prepoznavali portrete slavnih Slovencev in Madžarov. Delavnica s papirnatimi cvetlicami v Kúharjevi spominski hiši je bila vseskozi nabito polna, medtem ko so s športnega igrišča odzvanjali navdušeni kriki.

»Glavni namen srečanja je, da naši otroci vidijo, kako pogumno uporabljajo njihovi njihovi prekmurski vrstniki madžarski jezik. Upamo, da bo to pozitivno vplivalo nanje in bodo vse pogosteje govorili slovensko,« je izrazila željo ravnateljica in dodala, da so takšni dogodki koristni tudi za pedagoge.

»Na teh srečanjih se otroci med sabo družijo in spoznavajo, in tudi učitelji lahko izmenjujemo izkušnje,« je pristavila ravnateljica DOŠ I Lendava Tatjana Sabo. »Letos smo mi tisti, ki iz dvojezičnih šol iz slovenskega dela prihajamo sem, v naslednjem koledarskem letu pa pridejo k nam tukajšnje šole na obisk.« Ravnateljica meni, da ob tem, ko učenci navezujejo stike, odpirajo podobna srečanja tudi priložnosti za permanentno izobraževanje učiteljev.

Na drugi, manjši porabski dvojezični osnovni šoli v Števanovcih so za 17 mladih gostov iz Prosenjakovcev in Genterovcev pripravili večinoma rokodelske delavnice. Dan se je začel z lončarjenjem pod taktirko slovenskega mojstra Štefana Zelka, nadaljeval pa z izdelovanjem cvetlic iz papirja in tudi biserčkov. Posebnost števanovskega dogodka je bil obisk na Ekocentru Narodnega parka Őrség, kjer so se učenci udeležili zabavnih in poučnih zaposlitev (v madžarskem jeziku). Tudi v tej porabski vasi se je skupen podoldan zaključil s športnimi igrami na asfaltiranem igrišču šole. Skupine so bile vseskozi mešane, porabskopomurske.

»Za vse učence je zelo dobrodošlo, da slišijo oba jezika,« je izpostavila ravnateljica DOŠ Genterovci Valerija Šebjanič in dodala: »Naši iz Genterovcev slišijo njihovo narečje in čudovito madžarščino, tukajšnji učenci pa slišijo našo slovenščino. Trudimo se ohraniti kulturno dediščino obeh narodov, na obeh straneh meje. Ročna dela so eno izmed teh področij. Pri športu pa vemo, da se otroci odzivajo v jeziku, ki jim je najbližji. In tako slišijo oba jezika.«

V Pomurju bodo leta 2019 praznovali 60-letnico dvojezičnega šolstva, v Porabju se pouk v dveh jezikih izvaja dobro desetletje. Podobni skupni šolski dnevi so lahko povod za razmislek, saj smo od več porabskih učiteljev slišali, kako »pomurski učenci 4.-6. razreda odlično govorijo madžarsko«. Medsebojno druženje šolarjev z obeh strani meje pa je

vsekakor dobrodošlo. »Ta dan je bil namenjen temu, naj se skupaj igrajo in spoznavajo. Nadaljevanje sledi spomladi, ko se bodo ponovno srečali in dobro počutili. Upam, da se bodo - kakor somi povedale njihove učiteljice - na domove vračali z lepimi spomini,« je zaključila ena od gostiteljic, števanovska ravnateljica Agica Holec.

- **Skupni šolski dan na Gornjem Seniku. Besedilo: učitelj asistent slovenskega jezika Nino Gumilar. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 5**

V petek, 22. septembra 2017, je na obeh narodnostnih šolah v Porabju, v okviru projekta »Dvig kakovosti narodnostnega šolstva«, potekal tako imenovani »skupni šolski dan«, in sicer v znamenju druženja porabskih in prekmurskih dvojezičnih šol. Na DOŠ Jožefa Košiča so se nam pridružili učenci in učiteljci iz DOŠ Dobrovnik in DOŠ Lendava (učenci iz četrtega, petega in šestega razreda), naše delo pa so prišle pogledat tudi ravnateljice tamkajšnjih šol.

Skupni šolski dan je bil na Gornjem Seniku načrtovan in organiziran tako, da so se izvajale štiri delavnice: ročna dela, športna delavnica, glasbena delavnica in jezikovna delavnica. Učenci so bili na začetku razdeljeni v štiri skupine in so po vseh delavnicah krožili, tako da je vsaka skupina obiskala vse štiri postaje, kjer so jih čakali učitelji s svojimi nalogami. Pri ročnih delih so učenci s pomočjo krep papirja izdelovali rože, pri športu so se razgibali v športnih igrah, pri glasbi so ogreli svoje glasilke s slovenskimi in madžarskimi pesmimi (malo so tudi zaplesali), pri jezikovni delavnici pa so učenci ustvarjali na temo »evropskega dneva jezikov« (mlajši učenci so spoznavali, kako različno se oglašajo živali v slovenskem in madžarskem jeziku, starejši učenci pa so ob interaktivnem gradivu spoznavali naravne in kulturne značilnosti obeh držav – Madžarske in Slovenije). Gostujoči učenci iz Slovenije so si imeli možnost ogledati tudi kulturni spomenik – nekdanje župnišče ali vsem poznano Kúharjevo spominsko hišo na Gornjem Seniku.

Ob koncu dneva in po kosilu so učenci skupno druženje nadaljevali na šolskem dvorišču, kjer so skozi igro in pogovor lahko drug o drugem izvedeli še marsikaj več. Seveda v večini v madžarskem jeziku, pa vendar se je zgodilo, da tudi vsi gostujoči učenci več ne obvladajo tako dobro madžarskega jezika (razumejo vse, a niso odgovarjali po madžarsko).

Zagotovo se vsi skupaj, učenci in učitelji, že veselimo skupnega šolskega dneva v Prekmurju, ki je načrtovan v mesecu aprilu. Takrat bodo naši učenci gostovali na prekmurskih dvojezičnih šolah, kjer bodo učitelji v Sloveniji prav tako dobro znali pripraviti skupno druženje, tako kot smo ga uspeli izpeljati tudi učitelji na seniški šoli. Vsem skupaj iskrena hvala.

- **Gledališka predstava v Števanovcih. Agica Holec, ravnateljica. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 5**

18. septembra dopoldne je v kulturnem domu v Števanovcih gledališka skupina iz Szegeda predstavila igro za najmlajše otroke in za učence nižjih razredov. Igra je pripovedovala o tem, kako moramo poskrbeti v gozdu za mir in čistočo. Ne sme smemo odmetavati sadja in zelenjave, temveč ju moramo pojesti, saj je v njej veliko vitaminov.

V igri sta nastopala mačka in zmaj, ki sta s pomočjo vile predstavila tudi to, kako lahko iz zdravilnih rastlin naredimo kreme, ki pomagajo pri blažitvi bolečin. Igra je bila zanimiva, otroci so sodelovali z igralci. Glasba in gibanje sta jih pritegnila, zato so pozorno spremljali, kaj se dogaja na odru.

- **Vrednote v mladinski književnosti. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 10**

Murska Sobota: Oko besede - 22. srečanje slovenskih mladinskih pisateljev

Prvo srečanje slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede v Murski Soboti je leta 1996 začela Založba Franc - Franc, zdaj z organizacijo nadaljuje Društvo za humanistična vprašanja Argo, s sodelovanjem revije Otrok in knjiga. Projektu se je leto pozneje, z nagrado večernica, pridružila mariborska Časopisno-založniška hiša Večer. Kar moramo poudariti takoj na začetku, je nepretrgano dober, celo lahko rečemo odličen obisk slovenskih mladinskih pisateljic in pisateljev, kar za obrobni kulturni prostor ni tako nepomembno. Mednarodna literarna Vilenica, ki je v domeni Društva slovenskih pisateljev in mednarodnega PEN, ptujski mednarodni pesniški festival Dnevi vina in poezije ter srečanje Oko besede so trije s slovensko in mednarodno besedno ustvarjalnostjo povezani dogodki v Sloveniji. Na srečanje Oko besede so vabljeni tudi mladinski avtorji iz zamejstva, vendar se udeležujejo le Slovenci iz Trsta, letos Miroslav Košuta in Marko Kravos. Škoda, da ni odličnih pesnikov in pisateljic z avstrijske Koroške.

Srečanje Oko besede se je začelo s podelitvijo večernice, nagrade Večera za najboljšo slovensko otroško in mladinsko izvirno leposlovno delo, ki je izšlo lani. Tokrat je tretjič večernico prejel Peter Svetina za pesniško zbirko Molitvice s stopnic, ki je izšla pri založbi Mladinska knjiga. Žirija za izbor večernice, ki ji predseduje Igor Saksida, je med drugim izpostavila, da so Molitvice s stopnic brez dvoma ena najpomembnejših pesniških zbirk v sodobni slovenski mladinski poeziji - njihova magičnost v sozvočju z ilustracijami nudi skoraj hipen, a nepozaben in pretresljiv bralni užitek. Pesmi izhajajo iz na videz naivne in preproste, a v globini modre otroške perspektive: celo Bog in angel, osrednji osebi, ki ju nagovarja in za kaj prosi otrok kot pesemski jaz, sta otroški, prikazani povsem človeško, saj je z njima mogoče skorajda kramljati in skupaj sobivati v veliki družini, v kateri so slabovidni dedek, premražena muca, teta, ki ne more imeti otrok, ter razmišljujoči, a tudi prestrašen otrok. Peter Svetina, sicer pesnik, pisatelj, slovenist na Univerzi v Celovcu tudi pravi, da je treba imeti rad tisto, kar počneš.

Prvo večernico je za Majnice - fulaste pesmi dobil Tone Pavček, pozneje avtorji z različnih koncev Slovenije, tudi iz Prekmurja Feri Lainšček za Mislice. Letošnji nagradjenec Peter Svetina je prvo večernico dobil za Ropotarno, drugo za Kako zorijo ježevci in zdaj za Molitvice s stopnic.

V tridnevni programu je bila tudi Avtorsko-založniška tržnica, ki jo je vodil Slavko Pregl (večernico je dobil leta 2004 za Srebro iz modre špilje). Pogovor se je sukal okoli zblíževanja interesov avtorjev in založnikov slovenske mladinske književnosti. Pisateljice in pisatelji so obiskali tudi osnovne in srednje šole, se predstavili s svojim delom in se pogovarjali z mladimi bralci. Tokrat je bila v programu obiskov prvič tudi Gimnazija Borg v Bad Radkersburgu/ Radgoni, ki jo iz Slovenije obiskuje blizu 60 mladih. Že več let na gimnaziji poučuje Norma Bale, ki vseskozi vodi podelitev nagrade večernica. Gosta iz Slovenije, pisatelja Lenarta Zajca, je s prijaznim nagovorom sprejel direktor gimnazije Eduard Flasching in mu podaril zbornik ob petdesetletnici gimnazije Borg. Ob obletnici so gimnazijo obiskali tudi predsednik slovenskega državnega zbora Milan

Brglez, tedanji slovenski veleposlanik na Dunaju Andrej Rahten in predsednica Kulturnega društva štajerskih Slovencev Suzanne Weitlaner.

V Pokrajinski in študijski knjižnici so bile za udeležence Očesa besede na ogled štiri razstave, in sicer je Vesna Radovanovič pripravila tematsko razstavo »Večernična literarna bera 2016«, gostujoča razstava »Smiljan Rozman - pisatelj, ki bobna in slika« ter razstavi »Po sledih prekmurske reformacije« in »Pismenost v Prekmurju do 20. stoletja«, ki jo je pripravila Klaudija Sedar.

Nad vse zanimiv, tu in tam celo izzivalen je bil simpozij »Vrednote v slovenski mladinski književnosti.« Simpozij je moderirala Darka Tancer Kajnih, uvodne razprave pa so pripravili Dragica Haramija, Vinko Möderndorfer (pisno), Ivan Štuhec, Marija Švajncer in Janja Vidmar.

Pomenljiva je bila razprava Ivana Štuhca, sicer v Sloveniji zelo znanega moralnega teologa. Najprej se je sicer rahlo opravičil, da slovenske mladinske književnosti ne pozna dovolj dobro, zato je govoril o drugih razsežnostih, povezanih z vrednotami. Tako je najprej izpostavil motivacijo in dejal, da imajo mladi motivacijo le tedaj, ko pričakujejo korist. Zato so redko pripravljene pomagati drugim. V gimnaziji se učijo, ker od tega pričakujejo korist, v internatu pa jih ne zanima nič. Številni so, po nemških raziskavah, nekakšna bla bla generacija, ki zdaj »čivka«, kar je enako nekdanjemu vaškemu »čveku«. Vse to in še marsikaj v tem kontekstu pa ni zgolj po krivdi mladih, marveč njihovih staršev, ki dovolijo in omogočijo, da se imajo hčere in sinovi za kraljične in kralje, ki so prepričani, da zanje morajo skrbeti najprej starši potem pa država. Za zaključek Očesa besede je bilo literarno popotovanje po Murskem polju, posvečeno spominu na Kajetana Koviča, ki je v teh krajih preživel otroška in mladostna leta. Franci Just je za spremljevalno brošuro napisal Literarno zgodbo občine Radenci, katere osrednji lik je prav Kajetan Kovič. Avtor predstavlja tudi pisateljici Beo Baboš Logar in Normo Bale, ter še nekatere druge, osrednjo pozornost pa namenja bogatemu ustvarjalnemu opusu Kajetana Koviča, pesnika, pisatelja in prevajalca. S tem prostorom je povezana tudi vsebina obsežnega Kovičevega romana Pot v Trento, prevedenega v madžarski jezik pod naslovom Utazás a Trentoba. (Na prvi strani na sliki: Referenti na simpoziju o vrednotah v slovenski mladinski književnosti: Marija Švajncer, moderatorica Darka Tancer Kajnih, Ivan Štuhec, Janja Vidmar in Dragica Haramija.)

• **Zamejski nogometaši v Monoštru. M.S. Porabje, Monošter, 5. oktobra 2017 - Leto XXVII, št. 40, str. 12**

Na pobudo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu so se 24. septembra v Monoštru srečale zamejske nogometne ekipe z avstrijske Koroške, Primorske in Italiji in Porabja. Turnir je že tradicionalen, saj se vsako leto tudi v okviru prireditve Dobrodošli doma, letos je bilo srečanje Slovencev iz sveta in zamejstva v Murski Soboti (Rakičan). Ob tem srečanju se odvija turnir v malem nogometu tudi nekje v zamejstvu, lani je bilo gostitelj italijansko zamejstvo, letos Porabje, točneje Zveza Slovencev na Madžarskem in Vzročna kmetija na Gornjem Seniku. Za organizacijo je poskrbela porabska ekipa, fantje so večinoma bili z Gornjega Senika.

Ekipe so na monoštrskem nogometnem igrišču pozdravili Robert Kojc, sodelavec Urada za Slovence, dr. Boris Jesih, generalni konzul v Monoštru, in predsednik ZSM Jože Hirnök. Vsi so podčrtali, da ne gre toliko za rezultat, temveč za druženje in spoznavanje drug drugega. Tekme so se odvijale po dvakrat po petnajst minut. Najprej so se pomerili Primorci in Porabci, zmagali so domačini s 3:2. Tudi na drugi tekmi je kazalo, da bodo Porabci premagali Korošce, saj so po prvem polčasu vodili z 2:0, toda na koncu so zgubili s 5:3. V odločilni tekmi med Primorci in Korošci so prevladovali Primorci, ki so bili tako fizično kot tehnično močnejši in so zmagali s 5:0. Prvo mesto so osvojili Primorci, drugo Korošci (zaradi medsebojnega rezultata), tretji so bili Porabci, ki so do zdaj zmagali na vseh turnirjih. Podelitve pokalov so se udeležili tudi sodelavci Urada za Slovence. Pokale je podelil predsednik ZSM Jože Hirnök. Gostje so si popoldne ogledali nekaj znamenitosti Monoštra s pomočjo Andreje Kovács, vodje RA Slovenska krajina, in se dolgo družili na Slovenski vzročni kmetiji, kjer je dolgo v noč donela slovenska (najbolj primorska) pesem.

Mladina

- Tatovi časa : (Najprej farsa, potem tragedija) /Vlado Mihelj. – št. 40, 06.10.2017, str. 6
- Kdo bolj krši človekove pravice : pravosodni minister ali notranja ministrica /Peter Petrovič. – št. 40, 06.10.2017, str. 10
- Osamosvojitve od Slovenije? : katalonsko-slovenske vzporednice in mimobežnice /Bernard Nežmah. – št. 40, 06.10.2017, str. 16
- Rojstvo države : bo prevladal razum ali pa Katalonijo čaka krvav balkanski razplet / Franco Juri. – št. 40, 06.10.2017, str. 19-22
- Narobe svet : morda je bil nedeljski referendum res nezakonit, bil pa je legitimen / Peter Matjašič. – št. 40, 06.10.2017, str. 23
- »Sovraštvo Španije do Katalonije se udejanja kot španska verzija antisemitizma : Luka Lisjak Gabrijelčič, poznavalec razmer v Španiji in Kataloniji /Marjan Horvat. – št. 40, 06.10. , str. 24-27
- Vsi mi smo svoji Katalonci / Bogomir Kovač. – št. 40, 06.10.2017, str. 28
- Kriza evropskih socialdemokratov / Walter Mayr et. al. – št. 40, 06.10.2017, str. 40-44 (c 2017 Der Spiegel)

Reporter

- Četrti rajh 2.0 / Damir Črnčec. – št. 40, 02.10.2017, str. 27
- V čem je Pahor boljši od Milke in Romane? : dr. Ivan J. Štuhec, profesor moralne teologije /Ivan Puc. – št. 40, 02.10.2017, str. 28-34
- Fašistična Španija in slovenska dvoiličnost / Gregor Preac. – št. 40, 02.10.2017, str. 43
- Zlovešči načrt uničenja Evrope / Jože Biščak. – št. 40, 02.10.2017, str. 48-51

Periodične publikacije – kazala

- Acta geographica Slovenica, Vol 58, No 1 (2018)
WITH SPECIAL ISSUE (Agriculture in modern landscapes: A factor hindering or facilitating development?)
<https://ojs.zrc-sazu.si/ags/issue/view/476/showToc>
- Acta geographica Slovenica, Vol 58, No 2 (2018)
<https://ojs.zrc-sazu.si/ags/issue/view/477/showToc>
- Journal of Ethnic and Migration Studies, Volume 43, Issue 11, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/cjms20/43/11?nav=tocList>
- Journal of Ethnic and Migration Studies, Volume 43, Issue 12, 2017
Special Issue: Health Care, Immigrants and Minorities: Lessons from the Affordable Care Act in the United States
<http://www.tandfonline.com/toc/cjms20/43/12?nav=tocList>